

Upravništvo: Ljubljana, Pucinijska ulica 5.
Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24
Inseratni oddelk: Ljubljana, Pucinijska ulica 5 - Telefon št. 31-23, 31-26
Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta 42
Računi: za Ljubljansko pokrajino pri pošto-
čkovnem zavodu št. 17.749, za ostale kraje
Italije Servizio Conti. Cor. Post. No 11-3118
IZKljučNO ZASTOPSTVO za oglašje iz Kr.
Italije in inozemstva ima
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

JUTRO

Izšla vsak dan znan ponedeljka
Naročnina zna mesečno Lit 100
za inozemstvo vključno s »Ponedeljkom«
trome Lit 36.50.

Uredništvo:
Ljubljana, Pucinijska ulica št. 5. - Telefon
Ker. 31-22, 31-23, 31-24.

Rokopisi se ne vračajo.
CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pub-
blicità di provenienza italiana ad estera:
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO.

ZAPRISEGA NOVIH MINISTROV

Veliki admiral Thon di Revel imenovan za predsednika senata

Rim, 27. jul. s. Davi so novi ministri prisegli Nj. Vel. Kralju in Cesarju, ki se je z njimi potem prisrčno razgovarjal. Nato so se ustoličili v svojih resorih.

Novi predsednik senata

Rim, 27. jul. s. Eksc. grof Suardo je izročil demisijo Nj. Vel. Kralju in Cesarju na položaj predsednika senata Kraljevine.

Nj. Vel. Kralj in Cesar je na predlog šefa vlade, prvega ministra državnega tajnika maršala Badoglia imenoval za predsednika senata Eksc. velikega admiral don Paolo Thona di Revela, vojvodo morja.

★

Novi predsednik senata Eksc. veliki admiral don Paolo Thon di Revel, vojvoda morja, se je rodil v Turinu 10. junija 1859 po grofu Ottaviju, piemontskem državljanu, finančnemu ministru kralja Karla Alberta in podpisniku države, ki je bila proglašena leta 1918, katere tvorec je bil. Mat. Paola Thona di Revela je bila iz visoke slavne družine patriotov zelo stare hiše grofov Regard de Clermont. Poslali so ga najprvo v Kr. mornariško šolo v Neopoli, nato pa v Genovo. Leta 1877. je dobil čin mornariškega stražarja. V letih 1879. in 1880. je v tem činu in v činu ladijskega podporočnika na Kr. fregati »Garibaldi« opravil zelo zanimivo svetovno potovanje. Ko se je vrnil v Italijo, je bil ordinančni oficir pri Nj. Vis. princu Carignansem, nato pa je bil v činu poročnika ukrcan na raznih ladjah. Leta 1893. je pokazal izredne sposobnosti kot poveljnik Kr. torpedovke »Sparviero«. Leta 1894. in deloma leta 1895. je na »Palliduro« poveljeval jadrlnemu potovanju Kr. mornariške flote v dolgi vožnji po Sredozemlju in na Atlantskem oceanu. Ko je napredoval v korvetnega kapitana, potem ko je bil drugi poveljnik Kr. ladje »Savio« in nato Kr. ladje »Piemonte«, je bil od leta 1896. do 1900. dejanski pribočnik Nj. Vel. Kralja Umberto I. V kapitan fregate je napredoval leta 1899. Od leta 1900. do 1904. je bil po dobi poveljništva na Kr. ladi »Saint Bon« poveljnik Kr. solske ladje »Caracciolo«, zadnje jadrnice, in nato Kr. ladje »Vespucci«, s katero je poteval po Atlantiku.

Ko je napredoval v ladijskega kapitana, je poveljeval Kr. solski ladi za strojnicarje v Benetkah, v triletno 1905/1907. Bil je poveljnik Kr. mornariške akademije v Livornu, čeprav se ni imel čina admiralu. V tej dobi je podvel s šolsko ladj »Etna« naučno potovanje po bližnjih in daljnih morjih, potovanje, ki je postalo slavno zaradi svojega poučnega pomena. Bil je pripravljen in izredno preizkušen podpornik mnenja o učinkovitosti jadrne plovice za navtično pripravljanje. Kot spreten krmlar je prvi vodil v pristanišče Brindisi veliko bojno ednico »Vittorio Emanuele III«, katere poveljništvo je prevzel leta 1907. Iz ladjedelnice. Leta 1909. je bil imenovan za generalnega adjutanta Nj. Vel. Kralja Viktorja Emanuele III. v činu kontreadmirala. Ob koncu leta 1911. je na Kr. ladi »Garibaldi« prevzel poveljništvo 4. mornariške divizije, obstoječe iz križark in obsegaioše ladje »Francesco Ferruccio«, »Varesa« in »Marco Polo«, sodelujoč aktivno pri osvojitvi Libije.

Leta 1913 je bil kontreadmiral Thon di Revel poklican na položaj šefa glavnega stana mornarice. Na tem položaju je opravljal delo, s katerim je bila ojačena učinkovitost naših mornariških sil, čeprav so bila le skromna sredstva na razpolago. Podprl je skrajni razvoj lahkega brodogra, obnovil spremljevalne ladje za potrebe in gorivo ter organiziral oporišča s tem, da je ojačil osebe. Kot vneprejšnj napoved potrebe, ki se je kmalu pokazala. Je pomnožil zaloge nafte, ojačil pristanišče Brindisi in Taranto ter pospeševal z vneop ublajanje letalstva v pomoč pri pomorskih akcijah. Važnost te akcije je bila tembolj očitna ob izbruhu prve svetovne vojne.

Leta 1915 je Thon di Revel postal admiral. Z intervencijo Italije v vojni je kot šef glavnega stana mornarice zadel v dosegele politične sporazume, s katerimi si je Italija zagotovila ojačanje letalskih in mornariških sredstev in popolno mornariško poveljništvo na Adriaticu. Napovedujoč, da bo vojna trajala dolgo in pripravil za sleherna možnost z velikimi vojnimi ladjami, je organiziral obrabno vojno sovražnih sil s pomočjo neprestane napadalnosti manjših pomorskih sredstev in nadzorovanjem obal s posebnimi ukrepi, s katerimi so se prihranile srednje in velike ednice. Dal je veliko izpodbudo za gradnjo podmornic, majhnih protipodmorniških čolnov, torpednih čolnov, letal, MASov, oklopnih vlakov za zaščito obalnih mest in erte ob obali ter posebnih amirnih monitorjev in pontonov s težkim topništvom, ki so vami pred podmornicami.

V oktobru 1916 je admiral Thon di Revel zapustil na svojo prošnjo mesto šefa glavnega stana mornarice ter je prevzel glavno poveljništvo mornariškega okrožja v Benetkah, kjer je razvijal novo neprekinjeno borbeno delovanje, zlasti z letavstvom in majhnim brodogra, s katerimi so se napadala najbolj utrjena avstrijska pristanišča.

V februarju 1917 je bil admiral Thon di Revel imenovan za senatorja Kraljevine in poverjeno mu je bilo celotno vodstvo vojne na morju. Zopet je prevzel mesto šefa glavnega stana Kr. mornarice in bil imenovan za glavnega poveljnika mobiliziranih pomorskih sil. Kot zasnovalec jakke uporabe Masov za napad kakor za obrambo trgovinskih brodogra, mu je uspelo zgraditi 400 MASov. Napadalni sistem, ki ga je zamislil Thon di Revel je bil zelo učin.

kovit in je zabeležil v zgodovini te vojne presenetljive strani. Obrambni sistem s pontoni in monitorji se je izkazal za posebno učinkovitega v ščitenu desnega krila naših kopnih sil, operirajočih najprvo na Isonzo, potem pa na Piavi. Eno izmed največjih slavnih dejanj poveljništva Thona di Revela je bila odločitev za rešitev Benetk v novembru 1917 z odpornimi črtami čet Kr. mornarice, najprvo ob izlivu Tagliamenta, potem na področju kanalov in močvirja Dolnje Piave ter z gosto mrežo napadalšč in zased, s katerimi je bila zadušena sleherna sovražna pobuda.

Ko je napredoval v admiralu po vojni zaslugi je bila leta 1918. ob koncu septembra potrebna akcija proti Durazzu. Skupno s kopnimi operacijami v Macedoniji je admiral Revel odšel na morje z bojnimi ladjami in izvidniki ter izvršil bombardiranje, s katerim je prisilil sovražnika, da je zapustil to postojanko. Njemu gre zasluga tudi za zasedbe, ki so bile izvršene z bliskovito naglo, otokov ob obali Istrie in Dalmazije, preden je nastalo premirje, ki je naredilo konec vojni, tako da so bile preprečene intrige Francije in Anglije za slovensko prostostev teh zgodovinskih in strateško dragocenih postojank. Med primirjem se je lotil urejanja zasedbe oporišč in otokov Adriatic ter je bil mornariški komisar na mirovni konferenci.

Zaradi vodilne akcije je admiralu Thonu di Revelu Nj. Vel. Kralj izročil lastno ročno veliko križ Savojskega vojaškega reda. Ko so bile priključene pokrajine Julijske Benečije je dobil ovratnico najvišjega reda sv. Annunziata ter je bil tako v nekaj več kot enem stoletju zgodovine svoje družine četrti odlikovanec s tem najvišjim odlikovanjem.

V novembru 1919 je zapustil položaj v glavnem stanu in prevzel položaj predsednika odbora admiralov. Kakor že med vojno, na mednarodnih sestankih in na mirovni konferenci, tako je bil v senatu kakor izven njega ob vsaki priliki zagovornik naših adrijskih pravic in je odločno zagovarjal integralno izvedbo londonskega pakta. Leta 1922 je prevzel mornariško ministrstvo. Z mogočnim impulzom je dvignil moralo mornarice, sprožil nove energije v vseh panogah, reorganiziral pomorske sile in arsenalne ter discipliniral delo. Obnovil je zaloge ter zopet pričel vezbe in plovbe po oddaljenih morjih. Ojačil je glavna oporišča, podaljšal čas službe na 28 mesecev ter zopet pričel graditi nove ednice. Dne 24. maja 1923 mu je bil podeljen naslov vojvode morja. Dne 4. novembra 1924 je

Ne nasedajte lažnjivim govoricam!

Rim, 28. jul. s. Razširjajo se glasovi o senzacionalnih dogodkih. Opozarjajo se vsi, da ne zaupajo tem glasovom, ki jih mečejo v javnost neodgovorni elementi, samo z namenom, da bi motili javni red.

Poslanica bojevnikom

Rim, 28. jul. s. Predsednik Narodnega združenja bojevnikov je vsem bojevnikom poslal naslednjo poslanico:

Bojevniki! Italija ne more umreti! Italija naše vere, Italija, ki stopa vselej po poti časti in ki je svojo veličino dosegla z žrtvami, Italija, za katero smo se borili in krvaveli, ta Italija je v svojih menjavah vendarle vselej čutila, da je njena usoda večna in slavná. Ta Italija je z jasnim in navdihnjnim gibom Kralja - vojaka potrdila svojo trdno voljo v tej resni in slovesni uri svoje zgodovine. Sledeč dvajsetletni navadi, sem odposlal Nj. Vel. Kralju in Cesarju, v trenutku, ko je s svojim visokim posegom dal nov polet in novo usmeritev življenju naroda, izraze vaše vdanosti in vaše vere v bodočnost domovine, katere zgodovinski porast spremlja tisočletna Savojska rodbina od Umberta Biancamana do danes in predstavlja tudi za oddaljenejšo bodočnost najvišje in nedanosteljivo jamstvo premočrnosti in edinstva za ves narod. Italijanski čut discipline, ki ste si ga v pridobili, najprijdi v vojašnicah in na bojiščih, najprijdi zavest dolžnosti, ki je vselej postavljala Italijo na vrh vaših misli in vaših teženj.

Indijska narodna vojska narašča

Priglašajo se vedno novi prostovoljci

Sanghaj, 28. jul. s. Na mogočen poziv, ki ga je Ketsing, predsednik sanghajske sekcije lige za indijsko neodvisnost, naslovil med mogočnim zborovanjem na rojake bivajoče na Kitajskem, je odgovorilo na tisoče Indijcev. Prvi kontingent prostovoljcev, ki obsega 400 sikov in mohamedancev, je že pripravljen za odhod v Šonan, kjer se bo pridružil indijski narodni vojski. Poleg mož se je prijavilo mnogo žensk za bolničarke, da bi pomagale v borbi za svobodo Indije. Indijska kolonija je prsto-voljno prispevala 400.000 dolarjev za indijsko narodno vojsko. Večino te vsote so nabrali med ljudmi, ki ne predstavljajo najpremožnejših razredov v mestu, mislijo pa, da bodo indijski poslovni ljudje darovali in ta namen še mnogo večje vsote. Nekateri Indijci so celo prodali svoje hiše in svoje osebno imetje, da bi lahko čim več prispevali za indijsko narodno vojsko. Ta dejanja kažejo, kakšen je duh požrtvovalno-

brezmejna ljubezen za Kralja, ki je ponovno s svojim naglim nastopom dokazal, da je krona zaščitnica usode države v vsakem trenutku, zlasti pa v teh najbolj kočljivih in odločilnih trenutkih, ko je drugim ustavnim organom države težko izbrati pravo pot, vse to bo v vas potrdilo to najvišjo potrebo discipline, poslušnosti in najstrožjega izvrševanja vsega, kar je dnes za slehernega Italijana njegova sveta in neodklonljiva dolžnost.

Na to dolžnost sem hotel zlasti opozoriti v pozdravu, ki sem ga v vašem imenu poslal maršalu Italije Pietru Badogliu, vojskovodji v tolikšnih zmagovitih bitkah, ki mu je bilo sedaj zaupano tudi politično vodstvo naroda. Monarhija, vojska, narod so temelji, na katerih je vselej slonela domovina, to so temelji, na katerih bo zgrajena zanesljiva in boljša bodočnost domovine - naš kralj!

Amilcare Rossi.

Smrt senatorja Morgagnija

Rim, 27. jul. s. V Rimu je umrl senator Manlio Morgagni. Rodil se je v Forliju leta 1879. Kot novinar in organizator je prevzel leta 1924 predsedništvo delniške založniške družbe agencije Stefani. Udeležil se je vojne 1915-1918. Od leta 1927 do 1928 je bil podžupan v Milanu. V senatu Kraljevine je bil od 14. oktobra 1932.

Senator general Nicolis de Robilant umrl

Rim, 28. jul. s. V Rimu je umrl senator armadni general Nicolis di Robilant Mario.

Mario Nicolis di Robilant se je rodil v Turinu 28. aprila 1855. S 16. leti je stopil v akademijo in jo zapustil 1874 kot topniški poročnik. Z 19 leti je pričel odlično kariero, ki se je zaključila leta 1919, ko je bil upokojen z naslovom armadnega generala. Bil je odlikovan z viteštvom velikega križa Savojskega vojaškega reda.

Poklon zavoda za rimske študije papežu

Vatikan, 24. jul. s. Njegova Svetost Pij XII. je blagovolil sprejeti v zasebni avdienci prof. Galassia Galussia, predsednika Kr. zavoda za rimske študije, ki je poklonil sv. Očetu prve zvezke »Kriščanske za-ložbe rimskih spomenikov« in »Rimske zbirke« obnemem z mnogimi drugimi publikacijami, katere je zavod izdelal. Sveti Oče je sprejel poklonjeni dar ter se zanimal za delo Kr. zavoda za rimske študije, katero delo zavod opravlja v poveljevanju poslanstva Rima.

Velik uspeh japonskih podmornic

Tokio, 28. jul. s. Japonski glavni stan objavlja:

Japonske podmornice so 20. t. m. napadle v vodah Salomonskega otočja sovražno pomorsko skupino ene križarke in 3 rušilcev. Podmornicam se je posrečilo premagati črto rušilcev in so potopile križarko razreda »San Francisco«.

Amerika pripravlja gospodarsko zaslužjenje arabskih narodov

Ankara, 27. jul. s. Ameriški urad za Srednji vzhod je javil, da potuje veliko število ameriških strokovnjakov po Srednjem vzhodu in proučuje gospodarske možnosti v arabskih državah, katerim bo Amerika odslej posvečala posebno skrb. Po namerah Washingtona naj bi bilo gospodarstvo Srednjega vzhoda popolnoma preosnovano. Arabsko prebivalstvo bo moralo kupovati ameriške industrijske izdelke pred angleškimi in plačevati s svojimi surovinami, katerih izkoričanje bo rezervirano izključno za ameriški kapital.

Izgređi v Palestini

Ankara, 27. jul. s. V zadnjih tednih je bilo v Palestini mnogo spopadov med angleško policijo in Arabci. Pet oseb je bilo ubitih, mnogo pa ranjenih. Angleški visoki komisar je odredil preiskave in arabskih organizacijah. Izvršene so bile številne aretacije.

Japonski katoličani za Veliko vzhodno Azijo

Tokio, 27. jul. s. 200.000 Japoncev katoliške vere je ustanovilo katoliško družbo Japonske, ki hoče prispevati s svojim delovanjem k uspešnemu nadaljevanju vojne za Veliko vzhodno Azijo. Otvoritvenega zborovanja družbe, ki bilo danes popoldne v Kalcanu, so se udeležili najvišji predstavniki katolikov na Japonskem. Bivši vodja rimsko-katoliških združenj na Japonskem, Sakuzo Ukino, je bil imenovan za glavnega šefa nove organizacije.

Attacchi nemici falliti nel settore centrale

Una corvetta ed una petroliera da 7000 tonn. collate a picco, sei trasporti per oltre 40.000 tonn. incendiati nei porti di Augusta e di Siracusa - Una nave portaerei nemica colpita in Atlantico - 6 velivoli nemici distrutti

Comando Supremo. Bollettino di Guerra n. 1159:

Sul fronte della Sicilia intenso fuoco delle opposte artiglierie: attacchi condotti dal nemico nel settore centrale sono falliti. Aerei tedeschi hanno agito su naviglio avversario alla fonda nei porti di Augusta e di Siracusa colando a picco una corvetta ed una petroliera da 7.000 tonn. ed incendiando sei trasporti per oltre 40.000 tonn.

Incurioni dell'aviazione anglo-americana su taluni minori centri delle Calabrie, facevano danni di scarsa entità e qualche vittima tra le popolazioni.

Sono stati abbattuti due apparecchi dei quali uno dall'artiglieria contraerea nei pressi di Messina ed uno dalla caccia nei dintorni di Capua.

Izjalovljeni sovražni napadi v srednjem odseku

Ena korveta in ena 7000-tonska petrolejska ladja potopljene, šest prevoznih ladij s skupno 40.000 tonami pa zažganih v pristaniščih Augusta in Sirakuza - Sovražna nosilka letal zadeta na Atlantiku - Šest sovražnih letal uničenih

Vrhovno poveljništvo. Vojno poročilo številka 1159:

Na bojišču na Siciliji je bil živahen ogenj obojestranskega topništva; napadi sovražnika v srednjem odseku so se izjalovili.

Nemška letala so bombardirala sovražne brodogra, zasidrano v pristaniščih Augusta in Sirakuza in potopila eno korveto in eno 7000 tonsko petrolejsko ladjo, zažgala pa 6 prevoznih ladij v skupni tonaži nad 40 tisoč ton.

Angleško-ameriško letalstvo je izvršilo letalske napade na nekatera manjša središča Kalabrije ter povzročilo škodo manjšega obsega in nekaj žrtev med prebivalstvom.

Sestreljeni sta bili dve letali in sicer eno po protiletalskem topništvu v bližini Messine in eno po lovcih v bližini Capue.

Med neko izjavo je bilo proti našemu konvoju, ki je plul po Tirenskem morju, so edince v spremstvu uničile 4 sovražna letala.

Na Atlantiku je naša podmornica pod

poveljstvom korvetnega kapitana Giuseppe Rosellija Lorenzija iz Rima zadeta z dvema torpedoma sovražno nosilko letal.

General Ambrosio.

Žrtve, ki so jih med civilnim prebivalstvom povzročili pretekle dni letalski napadi na Neapelj (vojno poročilo št. 1158), znašajo 10 mrtvih in 14 ranjenih. V Paoli (Cosenza) je po letalskem napadu, o katerem poročila današnje vojno poročilo, obžalovati enega mrtvega in 20 ranjenih; v Scalei 6 mrtvih in 12 ranjenih.

Novi vitezi Savojskega vojaškega reda

Rim, 27. jul. s. Z dekretom z dne 9. junija 1943 je Nj. Vel. Kralj in Cesar odlikoval z viteškim križem Savojskega vojaškega reda kontreadmirala, zdaj divizijskega admiralja Sergija Fontano, kontreadmirala Giuseppe Manfredija in ladijskega kapitana Gastona Ninotija.

Obrambni boji pri Orlu

Popuščanje sovjetskih napadov na ostali vzhodni fronti

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 28. jul. Vrhovno poveljništvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

Težki obrambni boji v odseku pri Orlu se nadaljujejo. Na ostali vzhodni fronti so sovjetski napadi po moči in obsegu popustili.

Iz posameznih odsekov javljajo:

Ob kubanskem mostišču, ob Miusu in ob Doncu so se sovražni napadi ponesrečili. Na področju pri Orlu je napadal sovražnik tudi večer z nezmanjšano silo. Vsi napadi so se z velikimi izgubami sovjetskih čet zrušili. Na tej fronti se je v zadnjih tednih posebno odlikovala porensko-westfalska 86. pehotna divizija.

Tudi južno od Ladoškega jezera so ostali brez uspeha sovražni napadi, ki pa so bili podvzeti s slabšimi silami nego prejšnje dni.

Na Siciliji se je obojestransko topniško delovanje znatno ojačilo. V srednjem odseku fronte so se zrušili napadi britanskih in severnoameriških oddelkov v obrambnem ognju pred nemško-italijanskimi postojankami ali pa so bili s takojšnjimi protisunkami razbiti. V vodah okoli otoka je letalstvo v dnevnih in nočnih napadih uničilo petrolejsko ladjo s 7000 tonami in eno korveto. Šest velikih transportnih ladij je bilo poškodovanih.

Močni oddeli sovražnih bombnikov so nadaljevali teroristične napade proti mestu Hamburg. Povročena so bila nadaljnja opustošenja in deloma obsežni požari v več mestnih delih. Prebivalstvo je imelo zopet izgube. Nočni lovi in protiletalsko topništvo so po dosedanjih podatkih sestrelili 47 napadajočih bombnikov.

Včeraj podnevi je protiletalska obramba nad zasedenim zapadnim ozemljem sestrelila nadaljnjih 9 sovražnih letal.

V boju z oddelkom sovražnih brzih čolnov so potopile zaščitne edince pred nizozemsko obalo brzi topničarski čoln in poškodovale drugega tako težko, da se lahko smatra za uničeno. Naše edince so se polnoštevilo vrnile v svoja oporišča.

Letala na dolge poote so znova napadla na Atlantiku opaženi sovražni konvoj in potopila dve trgovski ladji s skupno 12.000 br. reg. tonam. Ena ladja s 5000 tonami je bila tako težko zadeta, da se je nagnila. Dve nadaljnji tovorni ladji sta bili poškodovani.

Nemške podmornice so potopile na Atlantiku in v Sredozemlju 8 ladij s skupno 44.241 br. reg. tonam, poškodovale pa so eno lahko križarko in 6 tovornih ladij ter sestrelile pri obrambi 3 sovražna letala.

INSERIRAJTE V „JUTRU“!

Uspel napad na sovražni konvoj

Berlin, 28. jul. s. V dopolnitev včerajšnje nemške vojne poročila sporoča mednarodna obveščevalna agencija, da je skupina nemških bombnikov za dolge poote na svojem oboroženem izvidniškem poletu nad Atlantikom napadla kakih 400 km zapadno od rta Montego na Portugalskem velik sovražni konvoj, ki so ga spremljale 1 križarka in 4 druge manjše vojne edince in ki je plul proti Sredozemlju. Iz nadaljnjih ugotovitev je razvidno, da so bile potopljene 3 prevozne ladje po 6000, 8100 in 8000 ton. Tri nadaljnje trgovske ladje so bile hudo poškodovane. Eno izmed njih je kasneje opazilo nemško izvidniško letalstvo v plamenih na istem mestu, kjer je bila zadeta. Lahko torej smatramo, da je britansko trgovsko brodogra izgubilo zaradi tega napada najmanj 4 velike ladje v skupni tonaži 30.000 ton.

Odredbe poveljnika Armarnega zbora

Eksc. Gastone Gambar, poveljnik, general Armarnega zbora, je izdal naslednje odredbe:

POVELJNISTVO XI. ARMARNEGA ZBORA

Na podstavi odredb, izdanih od Sefa Vlade, UKAZUJEM.

da se bodo morale od danes 27. julija 1943 od 18. ure v Ljubljanski pokrajini izpolnjevati poleg vseh že doslej veljajočih določb tudi naslednje odredbe:

1. policijska ura: od 21.30 do 5. ure s pogoji in izjemami kakor je že določeno v prejšnjih razglasilih.

Vsa pooblastila, ki so bila že prej izdana za kretanje po policijski uri, so razveljavljena, izjemisti tista, ki so se izdala osebam, katere opravljajo javno službo.

2. Trajno se preprečuje vsakršno javno zbiranje več kot treh oseb, prirejanje zborovanj, manifestacij, sestankov in podobno, čeprav v zaprtih prostorih; nalepljanje tiskanih listov, pisanih listov, pozivov vsakršne vrste na javnih krajih, izjemisti katoliške cerkve — kolikor je v zvezi z običajnim izvrševanjem bogoslužja; kakršno koli optično ali svetlobno signaliziranje.

3. Do nadaljnjih odredb se razveljavljajo vsi orožni listi kakršne koli vrste, dovoljeni pred objavo tega razglašja. Pristojna oblastva ustavijo izdajanje orožnih listov. Posestniki predpisno prijavljenega orožja so odgovorni za njegovo hranjenje v prostorih svojega stanovanja, tako, da je izključena raba orožja po komer koli.

4. Vsi prebivalci, ki bi morali iti iz hiše, morajo imeti pri sebi listino o istovetnosti s sliko, katero so dolžni na vsakokratno zahtevo pokazati organom javne varnosti in vojaškim poveljnikom.

5. Tisk: dnevnikom je dovoljena samo ena dnevna izdaja ob upoštevanju sedaj veljavnih predpisov.

6. Poslopja: vhodi v poslopja z javnih ulic, in sicer pri glavnih vratih, morajo biti odprti noč in dan in razsvetljeni po veljajočih predpisih o zatemnitvi. Okna vseh poslopj morajo imeti med policijskim časom spuščena zastirala.

Čete, patrulje, organi javne varnosti in reda, ki so kakor koli meni podrejeni, imajo povelje skrbeti za izvrševanje zgoraj navedenih odredb, po potrebi tudi z orožjem. Kršitelji se takoj zapro in sodijo po vojaških sodiščih.

General armarnega zbora,
poveljnik

GASTONE GAMBARA

Gospodarstvo

Borba proti krompirjevemu hrošču

V zadnjih letih pred sedanjo vojno se je pričel iz Francije naglo širiti krompirjev hrošč, ki predstavlja veliko nevarnost za nasade krompirja. Prvikrat se je ta hrošč pojavil v Franciji leta 1850., vendar ni povzročil večje škode in se več desetletij ni več pojavljal. Leta 1922 pa se je znova pojavil v Franciji, in sicer v velikem številu. Od tedaj se je pričel naglo širiti. Leta 1935. se je pojavil tudi že v Belgiji in dve leti kasneje v Španiji, Nemčiji, Švici ter nekaterih alpskih deželah, kjer je povsod povzročil precejšnjo škodo. Zato so v prizadetih državah izdali obsežne ukrepe za borbo proti temu škodljivcu. Ti ukrepi so sicer pripomogli, da se hrošč ni mogel več tako naglo širiti, vendar ni uspelo prizadevanje, da bi se škodljivec docela zatrl. Zlasti v Franciji so bili izdani obsežni predpisi za zatiranje krompirjevega hrošča. V vojni letih pa je bila ta akcija deloma opuščena in se je krompirjev hrošč pričel znova širiti. Zato so francoska oblastva v sporazumu z nemškimi lani uvedla obsežno akcijo za nadaljnje pobiranje tega škodljivca. Ta akcija je pripomogla, da lani škoda ni bila znatna.

Ker pa zahtevajo ta obrambna sredstva mnogo stroškov, so pričeli v nemškem inštitutu za rastlinogojstvo v bližini Koblenza s poizkusi za vzgojitev nove odporne vrste krompirja. Kakor sedaj poročajo, obstoja upanje, da bo v nekaj letih dosežen popoln uspeh. Novo vrsto vzgajajo s križanjem, pri čemer uporabljajo divjo vrsto krompirja z južnoameriških And, rastlino, ki je bila pred 400 leti prenešena v Evropo in iz katere so se v teku stoletij razvile naše domače vrste krompirja. Ta divja vrsta »solanum demissum« ima sicer le majhne gomolje, odlikuje pa se po tem, da je krompirjev hrošč ne napade. Listje in stebila divjega krompirja hrošču ne prija. To divjo vrsto so prav zaradi tega pričeli križati z dobrorodnimi vrstami krompirja, ki se goji v Evropi. Poizkusi so pokazali, da tudi križano vrsto krompirjev hrošč ne napada. Strokovnjaki so prepričani, da jim bo v nekaj letih uspelo to novo vrsto krompirja tako vzgojiti, da bo prinašala enak pridelek kakor najboljše udomačene vrste.

Gospodarske vesti

— Gospodarske vesti iz Italije. Znanstvena konzerv S. A. Prodotti Alimentari Arrigoni & Comp., Trieste, zvišuje svojo delniško glavnicu od 25 na 28,36 milijona lir, deloma z izdajo gratis delnic, deloma pa z emisijo novih delnic proti plačilu. Družba je lani zabeležila 7,85 milijona lir čistega dobička (prejšnje leto 8,10). — Znanstvena italijanska železarna Società Italiana Acciaierie Cornigliano (SIAC) v Genovi izkazuje za preteklo leto 24,84 milijona lir čistega dobička in bo izplačala 5% dividendo, preostanek 2,5 milijona lir pa bo prenesla na novi račun.

— Iz spodnještajerskega gospodarstva. Litijsko-prebolska tekstilna tovarna d. d. v Mariboru (prej Mautner) izkazuje v bilanci za leto 1942. 0,4 milijona mark čistega dobička. Družba bo na glavnicu 4 milijone mark izplačala 6% dividendo. V bilanci so vnešene naprave z vrednostjo 3,56 milijona mark, obratno premoženje pa znaša 5,49 milijona mark.

— Zbiranje grozdnih koščic v Srbiji. Ker se da iz grozdnih koščic pridobivati tehnično olje, pripravljajo v Srbiji akcijo za obvezno zbiranje teh koščic, ki se doslej niso izkoriščale. Akcija se nanaša tudi na zbiranje vinskega kamna.

— Podpore za oškodovance bombardiranih mest v Nemčiji. S skupno odredbo nemškega notranjega in finančnega ministra so bili te dni izdani predpisi, po katerih določeno, ki si morajo preseliti iz bombardiranih mest, v kraju, kamor so bili preseljeni, posebne podpore v obliki akontacij na oškodovanske zahteve po umrabi o povračilu vojne škode. Te podpore imajo namen, pomagati oškodovancem, da si ustvarijo novo gospodinjstvo. Podpore so določene za nakup potrebnih potrošnih predmetov, zlasti obleke, kakor tudi za nakup potrebnih gospodinskih predmetov in se izplačajo poleg rednih vzdrževalnih. Izplačajo se samo osebam, ki so v kraju prvotnega bivanja imele lastno gospodinjstvo ali lastno stanovanje, ki je bilo uničeno. Ta podpora je maksimirana na 1000 mark s pribitkom po največ 200 mark za vsakega člana gospodinjstva.

— Tipiziranje tramvajskih voz v Nemčiji. Da se s čim manjšimi izdatki in s čim manjšo uporabo gradiva izdelajo nujno po-

trebni novi tramvajski vagoni za nemška mesta, so v Nemčiji izdali predpise glede izdelovanja tramvajskih vozov enotnega tipa. Te vozove bodo izdelovali v večjih serijah in jih bodo dobavljali posameznim tramvajskim podjetjem po vrstnem redu nujnosti potrebe, kar bo uradno ugotovljeno v nemškem prometnem ministrstvu. Novi tramvajski vozovi imajo več prostora za stojalce, da bodo lahko prevažali večje število oseb in so tudi enostavnejše grajeni.

— Obilna žitna letina v Rumuniji. Po vesteh iz Bukarešte je letošnja letina pšenice v Rumuniji prav dobro izpadla, in to ne samo v pogledu količine pridełka, temveč tudi v pogledu kakovosti. Prvi vzorci nove pšenice kažejo, da ima ta pšenica zelo visoko hektolitrično težo, in sicer preko 80 kilogramov nasproti 75 kg v lanskem letu. Novo pšenico so že pričeli mleti. Glede na dobro letino je rumunska vlada omilila predpise glede mletja pšenične muke. Poleg povziranja krušnega obroka je zopet dovolila izdelovanje in prodajo belega peciva.

— Maksimalne cene za zlato v Švici. V sporazumu s Švicarsko narodno banko je zvezni urad za kontrolo cen določil maksimalne cene za zlato v zlatih, zlato zlitine, polizdelke iz zlata, za staro zlato in zlatnike. Maksimalna cena, po kateri se sme prodati zlatnik za 20 frankov (odnosno napoleonor) znaša brez prometnega davka 30,50 šv. franka.

— Angleški državni dolg. Angleški zakladni minister Kingsley Wood je v spodnji zbornici sporočil, da je 30. junija t. l. angleški državni dolg dosegel 17,72 milijarde funtov; od tega odpade samo na zadolžitev v sedanji vojni 14,5 milijarde funtov. V tej zvezi so v spodnji zbornici razpravljali o ukrepih, da se prepreči inflacija, in so med drugim poudarili potrebo večjega varčevanja in predvsem izdajanja posojil na dolgi rok.

— Proizvodnja radijskih aparatov na Madžarskem. Medtem ko se je morala madžarska industrija radijskih aparatov pred vojno hudo boriti z inozemsko konkurenco, je v zadnjih letih prišlo na tem področju do polne izpremembe. Sedaj krije madžarska industrija svojo domačo potrebo. Čeprav se mora tudi Madžarska boriti s težkimi pri oiskbi s surovinami, so podjetja za izdelovanje radijskih aparatov sestavila program za proizvodnjo v letu 1943–44. V tem letu bodo izdelali 40.000 radijskih aparatov. Tovornice so se dogovorile, da ne bodo izdelale novih tipov in da bodo z malimi spremembami pri modelih nadalje izdelovale že preizkušene lanske tipe.

— Ogromni dobički ameriških paroplov. nih družb na račun Anglije. V ameriškem kongresu so te dni razpravljali o pretiranih dobičkih paroplovnih družb, ki vozijo za račun Anglije, in sicer v zvezi z angleško zahtevo, da se prevoznine, ki so bile plačane 1941, naknadno korigirajo. 81 zasebnih ameriških ladij je v letu 1941 napravilo 90 voženj iz Amerike do luk v Rdečem morju. Za prevoznino so družbe prejele 31,26 milijona dolarjev, pri tem so zabeležile nič manj kakor 26,87 milijona dolarjev čistega dobička. Med drugim je 6 ladij družbe American Export Linie napravilo šest voženj za 1,72 milijona dolarjev, pri čemer je znašal čisti zaslužek 1,57 milijona dolarjev, čeprav znaša vrednost vseh šest ladij le 0,23 milijona dolarjev. V kongresu so stavili predlog, naj bi pomorska komisija ladje enostavno zaplenila. Glede na ta predlog pa je dejal predsednik komisije, da bi morale v tem primeru ostati v veljavi sedanje pretirane cene za prevoz. Vsekakor pa ne gre, da bi lastnik ladje pri enem samem prevozu zaslužil večkratno vrednost same ladje. Predstavniki paroplovnih družb ugovarjajo, češ, da si morajo sedaj ustvariti primerne rezerve za povojni čas in odklanjajo vsako revizijo cen, ki so bile dogovorjene v letu 1941 za takratne prevoze.

— Ameriški delavci morajo vpisovati vojno posojilo. Nedavno je ameriški zakladni minister Morgenthau izjavil, da bo treba pri bodočih emisijah vojnih posojil upoštevati, da so ameriške banke doslej vpisale pretežni del teh posojil. Zato bo treba poskrbeti, da bo posojila v večji meri vpisala prebivalstvo samo. V tej zvezi je značilna vest, po kateri je ameriška delavska organizacija American Federation of Labor prevzela posebno transo vojne posojila v višini 500 milijonov dolarjev. Obveznice bo postopno prodala svojim članom, ki jih je okrog 6 milijonov. Ni pa povedano, ali bodo delavci, ki pripadajo tej organizaciji, posojilo vpisali prostovoljno ali obvezno.

— Uporaba ameriških rezerv srebra. Zna- no je, da so bile Zedinjene države lani zaradi pomanjkanja važnih kovin za oboroževalno industrijo, kakor so baker, krom in kositir, primorane poseči k rezervam srebra, ki jih imajo zakladni urad. Ko je zakladni urad oddal srebro vojnemu produkcijskemu uradu, je stavil pogoj, da se sme to srebro za tehnične svrhe porabiti le na ta način, da se bo po vojni srebro zopet lahko vrnilo prvotnemu namenu in nadomestilo z drugimi kovinami, zlasti z bakrom. Zato so uporabljali srebro predvsem v velikih električnih centralah, v transformatorskih postajah in stičnih napravah, kot nadomestek za baker pri električnih napravah in vodih, vedno pa je taklo, da se da srebro pozneje brez težav nadomestiti z bakrom in vrniti zakladnemu uradu. Zakladni urad si je v vsakem primeru pridržal pravico, zahtevati srebro nazaj in kontrolirati njegovo uporabo. V preteklem letu je na ta način zakladni urad oddal vojni produkcijskemu uradu 1 milijardo unč srebra. Sedaj gre prizadevanje za tem, da se na enak način uporabi tudi srebro, ki tvori delno kritje obtoke bankovcev. Zato je vojni produkcijski urad predlagal poseben zakonski predlog, ki bi to omogočil. V zakonskem načrtu so predvideni za uporabo enaki pogoji, kakor so doslej veljali pri uporabi srebra, ki je last zakladnega urada.

— Načrt carinske unije med Argentino in Čilem. Kakor poročajo, se v vladnih krogih v Čileju resno bavijo z vprašanjem carinske unije z Argentino. Po obstoječem načrtu naj bi ukinitve carinske meje med obema državama prineslo razširjenje blagovne izmenjave. Čilsko gospodarstvo bi lahko znatno del svojih produkcijskih presežkov in izdelkov prodalo v Argentino in preko Argentine tudi v druge južnoameriške države. Količina tega blaga se ceni na 500 milijonov čilskih pesosov. Na drugi strani pa bi Argentina lahko uvažala ceneje argentinsko meso, moko in koruzo, kar bi omogočilo pocenitev življenja. Načrt za carinsko unijo je postal aktualen zlasti v zadnjem času, ko postaja vedno težavnejši uvoz raznih izdelkov iz Zedinjenih držav in se morajo južnoameriške države zaradi oskrbe med seboj tesneje zidati.

Odrezki juljskih živilskih nakaznic

Mestni preskrbovalni urad bo meseca avgusta odrezke juljskih živilskih nakaznic sprejemal od trgovcev in pekov taklo, da pridejo na vrsto 3. avgusta trgovci z začelnico A, 4. avgusta z začelnico B, 5. avgusta z začelnico C do F, 6. avgusta z začelnico G in H, 7. avgusta z začelnico I in J, 9. avgusta z začelnimi zlogi Ka do Kom, 10. avgusta z začelnimi zlogi Kon do konca, 11. avgusta z začelnimi L do Ma, 12. avgusta z začelnimi zlogi Me do konca, 13. avgusta z začelnico N in O, 14. avgusta z začelnico P, 15. avgusta z začelnico R in S, 16. avg. z začelnico S in T, 17. avgusta z začelnico S in T, 17. avgusta z začelnico U in V in 19. avgusta z začelnico Z in 2.

Peki pridejo na vrsto 20. avgusta z začelnico A do J, 21. avgusta z začelnico K do O, 23. avgusta z začelnico P in R ter 24. avgusta z začelnico S do Z.

Menda trgovcev in pekov ni več treba opozarjati, naj se natanko ravna po tem razporedu, zato naj ga pa izrežejo in shranijo, da ne bo potrate časa in nepotrebnih nezadovoljstov.

Prekrški predpisov o zatemnitvi

Seznam oseb, ki so prekršile odredbe o zatemnitvi:

Dolenc Ivan, ASkerčeva 42; Bohinc Pavla, Rimska 31; Kobler Marija, Groharjeva ul. 3; Vrhovnik Franc, ASkerčeva 42; Sterza Anton, Pražakova 12; Sacchetti Cesare, Kolodvorska 22; Petrick Robert, Miklošičeva 15; Oman Olga, Pražakova ul. 20; Gerdenc Rozalija, Wolfova ul. 1; Batistič Rihard, Pražakova 17; Bevc Edmond, Pražakova 17; Brezigar Marija, Miklošičeva 15; Pokorn Ivan, Gregorčičeva 17-b; Grošelj Davorina, Rimska 10; Premroz Marija, Rimska 10; Maša Slavčeva, Kongresni trg 7; Zerjav Borut, Vegova ul. 2; Soes Elza, Wolfova 2; Doberlet Ksenija, Vegova 2; Mikluš Julija, Wolfova 10; Serko Milan, Wolfova 10; Vrečko Marija, Wolfova ul. 1; Arko Katarina, Igrška 14; Sadič Garibald, Igrška 14; Derenda Katarina, Borštnikov trg 2; Vrhove Albin, Borštnikov trg 3; Lazar Meta, Cesta 29. oktobra 21-a; Dameretovič Konstantin, Cesta 29. oktobra 18; Hubad Josip, Rimska 23; Tavčar Ljudmila, Rimska 23; Pimat Alojz, Rimska 23; Debevc Franciska, Rimska 23; Bakovnik Zorka, Rimska 23.

INSERIRAJTE V „JUTRU“

Lojze Zupanc:

Od klobuka do klobučka

V pasjih dneh smo. Vročina pritiska in objema uboge zemljane, da se love za dih. Ljaj svežega zraka ko lastovice za muhami. Da, z muhami tudi ni kar tako; nekateri jih imajo preveč, drugi premalo. Moj prijatelj, na primer, je človek, ki ni od muh, on sam pa pravi, da jih ima njegova ženičica preveč. Onj dan sem ga srečal. Sonce je sipalo svojo vročino naravnost na njegovo rožnato nadahnjeno plešo in se izzivalno lesketalo v njej. Sam sem takisto plešast, zato se z verno pokrijem s svojim širokim škrljakom vselej, kadar koli stopim na sonce in ljubosumno čuvam možgane pred vročino. Vem torej, kaj se pravi brez klobuka in razlogav hoditi po sončni vročini, zato se nisem mogel dovolj načuditi prijatelju, ki se je izpostavljal nevarnosti, da mu zavro možgani, in si nisem mogel kaj, da ga ne bi pobaral, kje je pozabil svoj klobuk. Izbuljil je oči ko božastnik pred napadom, vzkrilil z rokama, kakor da se hoče ubraniti napadajočega roja muh izza pasjih dni, in zavjaval: »Moj klobuk? Te, te, te, to je pa zgodba posebne vrste! Ni, da bi govoril...«

Opazil sem, da je čez mero nervozen; stala sva sredi pločnika in ovirala promet, ki je letos tudi v pasjih dneh izjemoma živahen; s sončne pripeke sva se umaknila v prijetno senco, kjer nama je brhka

natakarica postregla z močno črmino. Po kratkem oddihu, ko si je omočil žejne ustnice in obrisal kapljice znojne raz razgreto plešo, mi je prijatelj povedal naslednjo zgodbo:

»Moja žena je polna muh ko berač uši. Vsak dan ima druge muhe. Njeni zadnji mušci« je ime klobuk... Začuden sem pogledoval v njegove preplene oči in ugibal, če je mogoče, če pri zdravi pameti. V pasjih dneh smo, vročina porazno vpliva na nervozne ljudi, zato bi se ne čudil, če bi iznenada...»

»Nikar me tako ne prebadaj z zvedavi mi oči,« se je prijatelj grenko nasmehnil. »Ne, nisem se znorel, toda moja žena je menda že. Da, o klobuku sem ti hotel povedati...«

»Torej, povej mi že in ne veži otrobov,« sem nestrpno silil vanj.

»Moja žena si je vtepla v glavo,« je nadaljeval, »da mora imeti za letošnje poletno sezono nov klobuk. Prosil sem jo, naj po nepotrebnem nikar ne razmetava denarja, ki je vendar moderno biti razlogav. Glej, najmodernejšo pričesko imaš,« sem ji skušal sugerirati, »le čemu ti bo zdaj nov klobuk? Vem, da bo tvoj frizer do smrti užaljen, če bo opazil klobuk na tvoji glavi, ki je menda ni kar tjavendane polne tri ure onegavil pod tistim piškom, oboroženim z električnimi bananami, ki je ponos njegovega salona...«

Zacepetala je in zاتمroglavila: »Seveda, razlogava naj hodim in nabiram cestni prah v lase! Pričeska se mi bo pokvarila

na pekočem soncu in v obraz bom porjavela ko mulatka. Moram imeti nov klobuk s širokimi krajevci, ki me bo branil pred vročimi sončnimi žarki...«

Udaril sem na druge strune, ko sem ji predlagal, naj izbere iz bogate zaloge klobukov, ki si jih je bila nakupila lansko in predlansko leto, tistega, ki ji je najbolj všeč, ter ga odnese k modistki, ki ji bo klobuk preoblikovala po največji modi in ga okrasila z ukrasi ki so zdaj v modi.

Nič. Moj up je šel po vodi. In tako sem moral oditi z njo k modistki, ker sem se bal, da si ne bi sama kupila klobuka, ki bi smešil njo in se mene povrh, kadar moram z njo po opravkih. Tisto ti pa rečem, sem ji zagrozil v trgovino gredé, da si ne boš izbrala spet kakšno nemogočo obliko, kajti v tem primeru te zagotavljam, da ne bom hodil s teboj po mestnih ulicah, če boš našenljena s kakšnim preveč modernim pokrivalom...«

»Bodi brez skrbi, ljubček!« se mi je ljubezljivo smehljala.

Toda »ljubček« je imel še tisto uro priliko do dna spoznati, česa vsega ni zmogo. Na ženska, ki je obsedena od modne norosti. Modistka se je sladko nasmehnila »milostivi« gospe, ko si je le-ta posadila na glavo nekakšen slaminik, velik ko kranjska marelja, in vzdihnila z vznemirjenim glasom: »Ah, milostiva, kako lepo se vam poda tale...« Ni dokončala. Milostiva pod mareljo se je obrnila k meni ter začela: »Kako mi pristoji, možek?«

Ničesar nisem odgovoril, le belo sem pogledal ko bolnik, preden izdahne izmučeno

dušo. Videla je, da mi slaminik ne ugaja, pa ga je odklonila. Oh, nikar ne misli — je vzdihnil prijatelj —, da zato, ker bi hotela ugoditi moji nejevolji, ne, zatrdno vem, da tako dobra in obzirna ni bila do mene, temveč je slaminik odklonila zgolj zaradi tega, da si je mogla čimprej pomiriti drugo, še bolj fantastično pokrivalo. Modistka je bila ženska s trgovskim čutom — da o umetniškem čutu ne govorim. Ponudila je moji ženi klobuček, ki je bil verna podoba nekakšnega svitka, kakršnega so si naše mamice v mladih letih podložile na glavo pod poln škaf vode, ki so jo nosile v kuhinjo iz daljnih vodnjakov.

»Ah, kako aparno,« je zamislavala modistka. Moji ženi pa so se svetile oči, ko se je, oborožena s čunjamim nimbom okrog glave, obrnila do mene.

»Nu kaj deš? Ali nisi za deset let mlajša s to mično stvarco na glavi?« Vzelo mi je sapa, da ji sploh nisem mogel odgovoriti, le ježno sem jo pogledal in zaškrilpal z zobmi.

Potem se je vrstilo pomerjanje klobukov; kmalu je bila prodajna miza pri modistki polna že pomerjenih klobukov, ki jih je moja žena spet odklanjala zgolj iz radovednosti in pohlepa po novostih, novostih, novostih. Gora ženskih pokrival na mizi je bila nagomilana ko zvrhan voz sena. Fantastične in duhu časa primerne oblike klobukov so bile tamkaj: lonci, kozice, pokrovke, umivalne skledice, zrakoplovi, tanki, topovi... domišljija in iznajdljivost modistk ne pozna meje, kakor ne po-

zna meje ženska ničemurnost. Ker mi ničesar ni ugajalo, sem ženi pothtem in od komaj zadrževane jeze zasikal skoz steno njene zobe: »Veš kaj, če si kupiš enega teh klobukov, se bom sodnijsko ločil od tebe!«

Šla sva domov brez klobuka. Se pravi, jaz sem imel na glavi moj edini sivi klobuk, le moja žena si ni ničesar izbrala. Hodil sem po cesti poleg nje ko petelin, češ, moja beseda pa le še nekaj zaleze pri ženski. — — —

Toda joj in prejoj! Naslednji dan, ko sem odhajal zdoma v urad in se hotel pokriti s svojim škrljakom, ni bilo klobuka nikjer. Moral sem razlogav na ulico. Ko sem se opoldne vrnil domov, se mi je na ženi psihi nesramno režal v obraz moj — klobuk. Bil je zveržen, kakor da bi ga povozil tramvaj, namesto širokega traku, ki je izginil (zanj mi ni žal, ker je bil zamašen in ponekod razcefran) pa se je krog glava ovijala ozka vinskirodeča vrhica, za katero je bilo zataknjeno pero gosaka, ki smo ga pojedli za lanske božice.

»Nu, in kaj je bilo potem s tistim klobukom?« sem nagajivo vprašal.

»To je, aparten« klobuček moje žene za letošnje poletno sezono,« je vzdihnil moj razlogavi prijatelj. — — —

Ing. Franc Urbas:

Naša rodbinska in hišna imena

Založaj je toliko, kolikor deneš enkrat v usta = založaj hruha. Vendar pa so dobili naš Zeložaj svoje ime najbrže po kraju Založe, katerih je več pri nas.

Zdi se zdi = zdi ali sedež v zapečku; pa imamo tudi Zapečnik, ime pomeni zapečkarja, ki rad čepi doma v zapečku.

Veliko imamo sestavljenih imen s predlogom za: Zamejec, Zabltnik, Zabrznik, Zabrznik, Zakovšek, Zabukovnik, Zadravec, Zagorjan, Zagoričnik, Zakotnik, Završnik, Zaplotnik, Zagradnik. Vsa ta imena imajo svoj krajevni izvor, vsak je stanoval nekje zadaj za Dravo, za plotom itd. Zagradnik je dobil ime, ker je stanoval v zagradu = ograženem prostoru.

Zadnje tedne je naše časopisje pisalo veliko o dolinskih zaporah in dolinskih pregradah, zagradah. Kaj je pravilno?

Če so mišljene utrdbe, ki zapirajo sovražniku dohod v kakšno dolino, tedaj imenujemo te vojno-tehnične naprave: dolinske zapore. Kadar pa je v mislih zajezena dolina, umetna zajezevalna dolina, umetno jezero, pa naj služi za akumulacijo vode za plovbo, pogon, pitne ali namakalne potrebe, pa pravimo taki umetni dolinski pregradbi, zagradbi: dolinska zajeza, kar točno pove in tudi opiše takšno tehnično napravo.

Zajčnik pravijo naši lovci drobnemu špihu, drobnim svinčnim kroglicam za zajčji lov. Vendar naši Zajčniki menda niso dobili svojega imena po špihu, ampak po svojem prebivališču. Imamo namreč veliko krajev, ki so imenovani po zajcu.

Zaplata in Zaplatar nosita lepi naši imeni. Zaplata pravimo krpi, ki jo prišijemo na strganost mesto na obleki; pa kmetje, zlasti v hribovitih in gozdnatih legah, kjer ležijo posamezne krpe nje in košenice kakor nekakšne zaplate = krpe sredi drugovrstnih kultur, pravijo takšnim parcelam zaplate. Več krajev imamo z imenom Zaplata. Pa sta dobila Zaplata in Zaplatar ime po kraju.

Zapornik pravijo leseni zatvornici ali zapornici pri mlinških in drugih jezovih; zapornik je tudi tisti, ki je zaprt.

Naslednja imena dajo znano našo rečnico: »Zlodej nikoli ne Zmaga, pa naj seje Zgago in Zdražbo.« Imen samih menda ni treba razkladati.

Zagar, Župan, Župančič, Županič, Žganjar, Žlicar, Žitnik = rženjak, Žgavec (Zgalin), Zandar, Zendarčič, Zemlja (Zemva), Zenič = ženeč (Zenko, Zinko), Zolner = žolnar, voljak najemnik, Zlahta, Zlahtič, Zlindra so znana naša imena.

Ime Zakej je ponašeno in pomeni našo vrečo, pa imamo tudi Vrečarja in Vrečo.

Žerjav je znana ptica selivca. Raznim dvigalom za nakladanje in razkladanje zelo težkih tovarov pravimo žerjav. Ime prihaja seveda od ptice.

Železnik je bil nekaj mož v železnem oklepu, tudi pomnejši kirasir; kjer kopljemo železno rudo, pravimo takšnemu rudokopu železnik, pa polno krajev imamo imenovanih z imenom Železnik, Železniki; nekod ima zajedalec klop ime železnik; pa železnim rudam pravimo tudi železnik = železnjak. Kdo je dal ime našim Železnikom?

Žirovnik je dobil nedvomno svoje ime po kraju, ker imamo polno takšnih in podobnih krajevnih imen. Žirovnik so rekali gozdu, kjer je bilo obilo žir, ki je dajal našim nekdanjim praščerecem pičo in hrano za prašiče. Ni smel vsakdo kar tako pasti svojih piščev v žirovnikih. Gospodine so pobirale izmed mnogih različnih dajatev za pašo v žirovnikih tudi žirovščino. Če so se debelili piščki na dobri paši in od obilnega žira, se je redila tudi graščina od žirovščine. Važna je bila takšna paša in reja praščev po gozdovih in na žiru. Vsa sosese, ki je zbrala na posoben sestanku na posvet. To posvetovanje ali skupščino so imenovali žirovščino. Na njej so določili vse potrebno o skupni paši vse sosese v žirovnikih o žirovščini, pa menda tudi o pastirjih in stroških skupne paše.

Žurč pravijo lesenemu vrču za vino, džurdžu. Zdi se mi, da bo ime kaj v sorodu s pri morskimi Žurči, ki so dobili ime po Jurju = Žurju.

Zveglja, Zveglar, Zvegel, Zveglšč, so dobili svoja imena po pastirski piščalki po Zveglji; pa je Zveglar piščak, ki zveglari = piška na zvegljo.

Izredno lepo ime je Zmitke; izraz pomeni nekaj ožmetega, kar se stisne, ožme od tekočine. Nadalje pomeni toliko kakor žmukelj, žmukelj, kepic. Na primer v močniku plavajo kepicke = žmukli, žmuklji. Gospodine so ožmetale sesirjeno mleko in kepa sladkega sira, ki ji je ostala v roki je dobila ime Zmitke. Ker plavajo v sesirjenemu mleku kepicke sesirnjene, pa so dali tudi takemu mleku nekoč ime Zmitke.

tek, celo strataka, tekoči preostanek sesirjenega mleka ima ime žmitke.

Najbrže pa je dobil naš Zmitke od tod svoje ime, ker je bil precej rejen debeluhar, saj pravijo: glej, kako je zažet, da se mu kar žmitki delajo.

Tudi Zmukelj, Zmukelj so naša imena, ki pomenijo kepo, cmok, pa tudi čop las.

Zonta pravijo repnim tropinam, pa kavec, vino iz tropin = patoka in sploh slabemu, zadnjemu vinu v sodih pravijo zonta. Izraz sam je ponašen po romanskem deblu gionta (italijansko giunta), katera imena so znana tudi v latinščini in italijansko. Naši Zonti n Zontarji so verjetno potomci takšnih priseljencev.

Žlebnik pravijo mizarji stružcu (obličju), s katerim stružijo (oblajo) žlebove, ure v les. Žlebnik je tudi žlebnjak = žlebasto opeka; pa svedri, katere navadno imenujejo poljarje, imajo slovenski naziv žlebnik, ker je vrtno pero žlebasto izdelano. Pleteršnik sploh ne pozna izraza poljar za sveder, pa je poljar novodobna tvorba po tujem občutku za naš že ustanovljen žlebnik. Če je tak žlebnik =

sveder zelo majhen, da vrtamo s njim ozko luknjo za žeblice, pa mu pravimo žebnik.

Vse polno imamo krajevnih imen Zlebe, Zlebe, Zlebič, pa je verjetno Zlebnik prebivalec iz kakšnega takšnega žlebastega kraja. Zlaber izhaja menda od Zlabora, Zlabarja, drevesnega duplja. Podobna imena sta Zlabur in Zlabornik.

Zmalec, Zmavec je ponašen žmolec, tolišča, mast, obela.

Zlemperga prihaja iz ponašena izraza Zlemperga, ki pomeni samopadnice = vrata v podu, ki se navzgor odpirajo. Seveda pa ni izključeno, da je ime v sorodstvu z nemškim imenom Schlammerberger ali Schlammerberger.

Zalar je bil želar, kočar.

Zalta pomeni žerkost, žaltavost česa; pa pegam na obrazu pravijo zalta. Tudi Zarek, Zerek in Zgeč so naša imena.

Zelko je ženec, ki žanje ob želi = žetvi. Zežel pravimo lopati, s katero ravnamo in nakladamo na ogenj.

Zorja pravimo žitnim izmečkom, izbirkom, slabemu = žorgastemu žitu brez pravega in klenega zrna.

Konec

Zlati jubilej mature

Ljubljana, julija 1943.

Sodobna mladina dela meseca julija višje tečajne izpite, tisti pa, ki so nekaj opravili zrelostni izpit, praznujejo ta mesec proslavo v spomin na ta pomembni dogodek svojega življenja. Tako so se bili dne 12. julija sešli abiturienti ljubljanske gimnazije iz leta 1893. da so na sedanji dobi primeren način proslavili svoj »zlati jubilej«.

Sestalo se je 12 v Ljubljani bivaajočih tovarišev.

Dopolodne so se udeležili spominke in zahvalne službe božje, ki jo je opravil profesor Janko Mlakar v aljozijski kapelici. Lepo ubranost je povzročila petje treh tovarišev pevcev, ki so na koru peli stare mašne pesmi, kakor so jih pred 50 leti peli pri šolskih mašah v križanski cerkvi. Na orglah je petje spremljal sin enega izmed tovarišev, mladi jurist Reiser.

Zvečer so se prijatelji sestali v znani gostilni, kjer so obujali spomine iz zlate mladostne dobe. Tovariši Frole je pripravil svojim sošolcem izredno presenečenje s tem, da je recitiral spominke poem, v katerem je v vezani besedi označil vsakogar po njegovih vrlinah in zaslugah in naposled izročil vsakemu »slavospeva« v obliki lične diplome. Tovariši nsp. Wester je nazdravil vsem živim sošolcem Tovariši Reiser pa se je v jedrnatih besedah spomnil pokojnih

profesorjev in sošolcev, ki tvorijo še večino tedanjih maturantov.

Prisrčne slavnosti so se udeležili tile gospodje, ki so razen enega že vsi v poklju: višji inšpektorji drž. železnice Cvek Ivan, Frole Ivan in Poženel Ivan, župnik v Srednji vasi v Bohinju Golf Anton, višji drž. tožilec dr. Graselli Mirko, višji sodni svetnik dr. Kaiser Adolf, prof. Mlakar Janko, direktor učiteljskega dr. Orel Ivan, direktor tehniške srednje šole Reiser Jožef, univ. prof. in član akademije znanosti in umetnosti dr. Škerlj Milan, prosvetni inšpektor Wester Josip, višji gradbeni svetnik inž. Zajec Rudolf. Dva ljubljanska tovariša, finančni svetnik Kandare Emil in dr. Rant Lejze, sta zaradi bolezni izostala. Slednjega so v soboto položili k večnemu počitku. V Ljubljanski pokrajini žive še tile sošolci: višji sodni svetniki Kozina Jurij, Kuder Anton in Levčnik Valentin v Novem mestu, župniki Ramovš Jakob in Oblak Valentin v Velikih Laščah, pesnik Neubauer Franjo in Siraj Andrej na Mirni in Zavbi Ivan v Ambrusu. Onstran državne meje pa bivajo: gimnazijski direktor Kosnik Ivan in hranilniški ravnatelj Valenčič Ivan v Kranju, ministerialni tajnik Lavrič Ivan v Tacnu, vladni svetnik dr. Vidic Fran v Kamniku, notar Zavrnik Hubert v Krškem, inž. Tavčar Karel v Zasavju, dr. Ratič Milan in univ. prof. dr. Schmid Valter v Gradcu. Gotovo živi še nekaj tovarišev v inozemstvu, s katerimi pa niso dobili stika.

Letalci v stiski na morju

Nad vsemi morji okrog Evrope se danes skoro neprestno odigravajo spopadi v zraku. Letalci brijajo s svojimi stroji, da bi dosegli zapovedane cilje, na svoji poti pa naletijo čisto na ovire, ki se jim postavljajo v brzo. Posebno nad Kanalom, ki loči evropsko celino od angleškega otočja, so takšni spopadi zelo pogosti.

Kakšen položaj nastopi, kadar zadene letalo sovražni izstreljek in obnemorejo motorji in druge navigacijske naprave? V takšnem položaju ne preostane letalcu nič drugega, kakor da misli na svojo lastno rešitev. Če je okvara na stroju majhna, letalec lahko upa, da bo dosegel domačo letališča. Če pa nastopijo drugi porazni trenutki in je n. pr. letalec zmanjkalo bencina, je edini izhod iz te stiske zasilni pristane na morju. Če je vreme mirno, se včasih posreči letalcu, da reši stroj in sebe. Letalo v takšnem primeru sede na morskno gladino, pozneje pa ga zavleče v pristanišče domača ladja. Toda kadar je letalo izgubljeno pride tudi posreda v stisko. Letalci so izpostavljeni še mnogo večjim nevarnostim kakor mornarji. Ne morejo se

nadejati, da se bodo povzpeli v rešilni čoln. V najboljšem primeru imajo na razpolago majhen gumast čoln, katerega se lahko poslužijo. Reševanje živih členov letalske posadke ni samo zahteva človečanstva, temveč tudi vojaška korist, kajti izkušni piloti se težko nadomeščajo in čisto je lažje utrpeli letala, kakor izgubo letalca.

Rekli smo že, da je pod gotovimi pogoji letalcu, ki se je spustil v morje s padalom, na razpolago gumijast čoln. Če nima čolna s seboj, je letalec na razpolago nekakšna vreča za plavanje. To vrečo ima vsak letalec s seboj že na poletih čez morje. Plavalna vreča se v primeru potrebe sama od sebe napolni z zrakom. Njen mehanizem je tako preprost, da se patrone izprazni in vreča nabrekne. Le v skrajnem primeru mora letalec uporabiti lastna pljuča in napihati vrečo s svojo sapo.

Ko pristane letalec na morju, se raztopi v vodi najprej vreča s posebnimi barvami zelenkasti odtenkov. Ta barva kaže letalcem in pomorščikom, kje se je zgodila nesreča in kje je potrebna pomoč. Po možnosti mora rešiti letalec, če se spusti na

morje, kompas in druge predmete, ki so potrebni za orientacijo. Poleg tega skuša vedno rešiti tudi nekaj živeža, nož, rakete in signalno zastavo (kos rumene svile) v velikosti 25x25 cm. Vse te predmete natrpa letalec pred odskokom s padalom v svoje žepe. Če razpolaga odskočni letalec z gumijastim čolnom, mu ni treba biti v skrbeh za hrano. V tej napravi je vse, kar potrebuje za nekaj dni življenja na morju. Zdej nastane za letalca poglavito vprašanje, kako se bo vzdržal na morski površini in s kakšnimi signali bo dozval pomoč. Včasih takaj pomoč kmalu pride, včasih, kadar je morje burno in so borbe hude in ostre, pa tudi izostane. Takrat zavisi človeško življenje res samo od usode in naključja.

Skrbite za glasbeno vzgojo mladine

Mislím, da se ne motím, ako trdim, da ni bilo še nobeno leto prirejenih toliko pevskih in glasbenih koncertov kakor letošnje sezono. Vsakdo mora priznati, da je petje in glasila ne samo za ušesa nekaj lepega, ganljivega, v srce segajočega, ampak učinkuje pozitivno tudi na dušo in srce in sploh na življenje.

Znano je, da naš človek rad poje in nadvse rad posluša pesmi in glasbo, predvsem seveda domačo. Pesem in glasila ga navdušujeta in večkrat ganeta do solz. Spominjam se, ko smo pred več kot 40 leti hodili poslušat d'jaki tedaj koncerte. Imen smo srčno, da smo silili pozneje velika svetovna mojstra: Kubelika, Ondrička itd., ki so se na svojih turnejah ustavljali tudi v Ljubljani. Pozneje se mi je uresničila moja želja, da sem prišel tudi sam med pevce. Presrečen sem bil med njimi pod pokojnim mojstrom Hubodom. Žal sem moral zaradi bolezni pozneje izostati od pevskih vaj.

V teku dolgih let sem zamudil le malo, katero koncertno prireditelj. Poslušal sem gledal in se nehoti vpraševal, kako je mogoče spraviti iz voline tja do kraljevskega instrumenta — harfe, tako nežne in lepe glasbe.

Posebno prijetno pa vpliva na človeka, ko gleda in posluša otroke pri njih nastopih. Deklica ali deček, ki je kmaj pred nekaj leti začel hoditi v šolo, že samozavestno nesi s seboj škalo za violino ali pa note za »klavirsko solo«. Vsak dan z večjim veseljem in zanimanjem. Glasbene šole so podobne čebelnjakom. Vrata se odpirajo in zapirajo. Komaj je eden končal učno uro, že prihaja drugi. Z vsake učilnice prihajajo glasovi najrazličnejših instrumen-

Dva zlatomašnika

Preteklo nedeljo sta bili v Stični dve zlatmaši. Slavila sta ju župnik v poklju na Vahah Jernej Klinc in župnik v Kalobju Peter Svegl. Župnik Jernej Klinc je 76 let star. Prvotno se je odločil za redovniški stan, bil je frančiškan, nakar je izstopil ter bil potem 37 let župnik na Javorju in nazadnje v Vahah. Drugi zlatomašnik je služboval najprej na Carsu, zadnjih 20 let pa v Kalobju pri Celju. Oba jubilarja živita zdaj v cistercijskem samostanu v Stični.

Spominjajte se slepih!

tov: violine, klavirja, čela, raznih pihal itd. Učitelji petja in glasbe so potrpežljivi in vztrajni. Vsako leto vzgojijo cel kader novih učencev, med njimi najrazličnejše talente. Kakor ima učitelj v ljudski šoli velik trud z začetniki, ki ne poznajo niti črke, tako se prične učenje glasbe prav počasi. Kakor so starši in otroci veseli, kadar lepo zapise prvo črko, tako srečen je deček ali deklica, kadar izvabi prve glasove iz violine ali zaigra prve akorde na klavirju ali na kateremkoli instrumentu, zlasti pa, kadar se je naučil prvo pesmico.

Kako nestrpi so otroci pa tudi starši ob prvi javni produkciji. Z radovednostjo in nekim skritim strahom pridejo poslušati svoje ljubljene boječ se, da bi ga kaj ne »polomilo«. Pa tudi drugi, ki nimajo nikogar svojih na odrju, z zadoščenjem gledajo in poslušajo ta mlada bitja, ki že pogumno in veselo nastopajo, pojo ali igrajo. Pri takih prilikah se mi je, sedečemu ali stoječemu v kotu, večkrat mlo storilo, da so mi prišle solze v oči. Gledal in poslušal sem ta srečni otroški svet, ki je, nepoznavajoč križe in težave tega sveta, pol tako veselo in nepriljeno kakor mal škranček visoko pod nebom. Blagovol sem male glasbenike, želeč si, da bi mogel šen enkrat z njimi peti ali igrati.

Kako rad bi ob raznih prilikah, kadar je zbranih več ljudi skupaj, zaklical: Očete in matere, dajte vašim otrokom poleg prepotrebne šolske izobrazbe še priliko petja in igranja! Šola, ti pa stori vse, kar je mogoče, da vcepši mladim srcem ljubezen do petja in glasbe. Večno rešen je pregovor, ki pravi, da človek, ki ljubi petje in glasbo, ne more biti hudoben.

Juh Avgust.

KULTURNI PREGLED

Kiplingova „Knjiga o džungli“

Fjilgarna Tiskovna zadruga v Ljubljani je pravkar izdala v prevodu Jana Baukarta znamenito Kiplingovo »Knjigo o džungli« (The Jungle Book), eno izmed »klasičnih« del angleške in sploh evropske klasične literature. Za sedem je izšla prva knjiga, ki obsega prvih petih poglavij, vsako z dostavki v vezani besedi in s poljsajevalnimi opombami. Upamo, da izide kmalu še drugi del, tako da bomo imeli v slovenski celotno besedilo spisa, ki so ga skušali mnogi posnemati, vendar ga ni nihče dosegel.

Mladinska knjiga? Prvenstveno nedvomno (knjiga za razvijajočo mladino), lahko pa bi rekli: »Knjiga, namenjena starim in mladim bralcem, vsekakor bolj moškim kakor ženskam; knjiga, ki s svojimi na zunaj fantastičnimi istorijami ne zabava samo, marveč tudi poučuje, ker je njen osnovni ton energija, bojovnost, moč, žar. Marsikdo jo je že prebral bodisi v raznih prireditvah, ki so dajale samo skromen izraz iz bogatega fantastičnega sveta Kiplingove džungle (prim. slovensko izdajo iz l. 1927), bodisi v drugih jezikih; najbrž bo sedaj, v zrelih ali prezelih letih, občutil hrepenenje za časi, ko je mogel z nenadno zvedavim duhom zasledovati Mavglijeve zgodbe in prigode in se sprehajati s svojo fantazijo po čudovitem indijskem pragozdu. Če se bo takemu dorašemu bralcu kdaj zahotelo uiti iz življenjske stvarnosti in uživati zmes bajke in resničnosti, naj poišče še enkrat s Kiplingovo »Knjigo o džungli«, v novem, celotnem slovenskem prevodu; verjetno je, da se kljub znatni časovni razdalji med prvim in drugim branjem ne bo razočaral.

Zakaj skriviti čar tega dela je prav v tem, da ne bo moglo »piti iz mode« in ne postati izključno mladinska knjiga.

Nedvomno ima tudi »Knjiga o džungli« pečat Kiplingove človeške in pisateljske osebnosti, prav kakor pečat svojega časa. Avtor »Kima«: »Skromnih zgodb s hribov, romana »Svetloba ugaša« in premonih drugih bolj ali manj znanih pripovednih spisov, ni bil samo izkušen poznavalec Indije, v kateri se je rodil in ki jo je tolikrat opisoval, marveč tudi izvirna in močna osebnost, katere sled zaznavamo v stilu, prav kakor v duhu njegovih knjig. Ljubil je rešnično življenje, imel oster čut za opazovanje ljudi in razmer, vendar je tudi predobro poznal pojnost fantazije, ki je prav na Vzhodu, v starodavni Indiji, našla toliko hvaležne paše. Ni dvoma, da je prispevala svoj delež tudi doba s svojim stremiljenjem po dojetju življenjske resničnosti, z dinamiko gospodovnih težej belega človeka, z imperialistično vero v pravico močnejšega, ki se oglašala tudi pri Kiplingu — ne kot doktrina, marveč kot življenjsko čustvo in praktično načelo. Celotna »Knjiga o džungli« razodeva Kiplingovo socialno etičen nazor, ki je nekako v podudarku pravičnosti kakor jo pozna narava, v zvestobi njenim zakonom. Zdi se, da je džungla najmanj urejeni življenjski prostor; tu ni nič drugega nego goli boj za življenje; za obstanek poedinca in vrste.

In prav v ta svojevrstni svet je prenesel Kipling tiste zakone, ki so jih ljudje pozabili in jih zdaj uresničujo živali. Človeški otrok Mavgli ostane v pragozdu in ga vzgaja volkulja; v volčjem brlogu se nauči zakonov pokorščine in zapovedova-

nja, s katerimi premaguje pozneje svojeja največjega nasprotnika, strašnega džunglskega kralja tigra. Pozoren bralec bo odkril v teh zgodbah tudi marsikatero satirično potezo: tako so n. pr. opice tista skupina v džunglski živalski družbi, ki je najmanj disciplinirana in večno samo debatira — poteza, pri kateri je Kipling mislil na slabosti in napake svojih političnih sodobnikov. Volk je tisti, ki daje smert, volk, predstavnik napadalnega, osvajajočega in gospodujočega načela v naravi; bitje, v katerem je ista poteza, prenaturni srd in pohlep, kakor ga ima tiger, ublažen z višjim redom, ki dopušča tudi v džungli neko sožitje. Vseokoli je Kiplingova džunglska narava daleč od tiste naivne preprostosti in dobrote, katere podoba je pod Rousseaujevim vplivom našla v literaturi in od tod celo v javno, socialno življenje (prim. samo primitivno naravo v opisih Bernadina de Saint-Pierra).

Preko in mimo vsega problematičnega uživamo v tem prvenstveno pripovednem in fantastičnem delu prav to, kar nas mika s svojo neposrednostjo in življenjsko silo. Kajti Kipling ume odlično pripovedovati. Vzemimo za primer kar začetek »Knjige o džungli«, stavke, ki jih Kiplingovi življenjepisci radi navajajo kot primer njegovega pripovednega sloga:

»Bila je sedma ura nekega jake toplega večera v Sionijskih hriboh, ko se je oče volk predramil iz dnevnega sna, se malo popraskal, potem zazdelal in iztegnil zaporedoma vse štiri šape, da bi iz njih koncev pregnal mravljinke. Mati volkulja je ležala z velikim sivim gobcem preko svojih štirih valjajočih se in cvilečih mladitov in v luninem svitu se je videlo želo votline, v kateri je bivala vsa družina. »Avrgh!« je dejal oče volk, »zopet je čas, da pojdem na lov«. In že je hotel skočiti dol po rebri, da se ni pojavila na pragu

neznatna senca s košatim repom ter zanjavkala: »Dobra sreča te naj spremlja, o poglavar volkov; in dobro srečo ter silno, belo zobovje želim tudi plemeniti deci, da ne bo nikoli pozabila stradalajočih na tem svetu.«

To je tisti Kiplingov stil, ki je s svojo preprostostjo, silo in nazornostjo postal nekako klasičen v novejši angleški literaturi. V takem slogu, s tako slikovitostjo je spisana vsa »Knjiga o džungli«. V prvem delu se že seznanimo z velikim delom čudovitih pester džunglske favne; z volkovi, z opicami, s tigri, belimi tuljenji, mungji, kačami, sloni in taborskimi živalmi: kako nisan svet, koliko prigod in doživljajev! Morda bi bilo bolje, če bi oba dela izšla v eni knjigi: tako bi imel bralec skupaj vso to neprekinljivo epopejo indijske džungle, visoko pesem njenih zakonov, urejajočih življenje — živali. Da, živali in vse ljudi zakaj največji pomen človeka v stvarstvu je prav v tem, da je prerasel džunglo in si nad prirodo ustvaril pravne zakone svoje civilizacije, svojega pravnega reda in svoje višje pravičnosti.

Jan Baukart, ki ga poznamo kot prevajalca iz angleščine prevedem po črticah Lofadja Hearn »Knjiga o Japonci« (izdala Tiskovna zadruga l. 1923), je dolgo in skrbno pripravil na prvo integralno slovenstvo Kiplingove »Knjige o džungli«. Njegov prevod je prav lep in dobro podaja tudi vezano besedo: vsekakor je presenetljivo, da knjiza take vrednosti ni izšla še prej, da je bil prevod že dolgo pripravljen. Dosele je neznan ilustrator Saša Dobrila je opremil knjigo z risbami, ki sicer izdajajo začetnika, vendar so v glavnem ustrezne in dajejo knjigi tudi nekaj vnanje živahnosti. Iz prevajalčevega peresa je kratek uvod o Kiplingu in njegovem delu.

Stoletnica E. H. Griega

V skandinavskem kulturnem prostoru so se nedavno spominjali z večjimi slavnostmi stoletnice skladatelja, čigar ime in delo je znano slehernemu glasbenemu kolčkarju razglednemu Evropecu: Edvarda Hagerupa Griega.

Edvard Grieg se je rodil 15. junija 1843 v Bergenu na Norveškem, kjer stoji danes sredi mestnega parka lep spomenik tega skladatelja majhne rasti, a velike življenjske in stvarjalne sile. Njegova mati je bila odlična pianistka; po nji je podedoval glasbeno nadarjenost, ona ga je tudi prva uvajala v glasbeno znanje Bergenski rojak slavn norveški goslač Obe Bull, čigar spomenik prav tako krasi Bergen, je spoznal nadarjenost mladega Griega in na njegovo priporočilo ga je bila mati poslala na konservatorij v Lipskem. V to nemško kulturno in glasbeno središče je prispel komaj petnajstletni Norvežan v času, ko je romantična popolnoma razkvasila glasbo, v kateri se je takrat najbolj uveljavljal Schumann, Moscheles, Hauptmann, Reineke, Wenzel so bili Griegovi učitelji. Pet let je Grieg študiral v Lipskem, na to pa se je mudil nekaj časa v Kjöbenhavnu, kjer se je danši skladatelj N. Gade prvi pohvalno izrazil o njegovih skladbah. Grieg pa ni postal Gadenov učenec. Največje impulze za njegovo poznejše samostojno stvarjanje mu je dal skladatelj norveške narodne himne Rihard Nordraak. Sele no njegovi zaslugi se je naučil spoznavati in ljubiti norveške narodne speve, plese in prirodo z njenimi zasebnimi gozdovi in sinjimi fjordi. Obisk Italije mu je prinesel prijateljstvo s Franzom Lisztom, ki mu je prav tako šel na roko, kakor češkemu skladatelju B. Smetani. Grieg je prirejal koncertne turnee s svojo ženo, znano koncertno pevko in obiskal mnoga evropska mesta. V letih 1871—80 je usta-

Kronika

* Papežovo odlikovanje za Mihaela Antona. Sv. oče je podelil podpredsedniku rumunske vlade profesorju Mihailu Antonescu veliki križ papeža Pija IX. Odlikovanje je najvišje odlikovanje, katerega lahko podeli Vatikan.

* Smrt vitezev železnega križa. V hudih bojih pri Bjelgorodu je bil dne 14. julija na čelu svoje oklopne divizije ranjen generalni major Valter von Hünersdorff, ki je čez tri dni ranam podlegel. General Valter von Hünersdorff je bil za svojo hrabrost odlikovan s hrastovim listom k viteškemu križu železnega križa. 7. julija je pri nemškem protinapadu pri Bjelgorodu padel polkovnik Rudolf Köhler, poveljnik oklopne polke. Nadalje so padli krdelni vodja bojnih letal stotnik Helmut Putz, višji narednik Gerhard Steinführer, vodnik v polku oklopnih grenadirjev, in nadporočnik Wolf Ettel, vodja oddelka lovskih letal. Vsi so bili odlikovani z viteškim križem železnega križa.

* Zavod za gojitev latinščine v Rimu. Minister za prosveto v Rimu je pristal na to, da se v italijanski prestolnici osnuje narodno središče za latinščino. Prva naloga zavoda bo, poživiti zanimanje za studij latinščine jezika. Ta jezik širiti in prirediti tekme v latinščini.

* Nova naprava proti železniškim nevarnostim. Na železniški progi ob jezeru Como je vodstvo italijanskih državnih železnic postavilo novo varovalno napravo, ki sproži avtomatično signal na »stop!«, če zvojski kakšen del proge kamniten ali zemeljski plaz. Naprava je prva svoje vrste na evropski celine.

* Veter je prevračal kolesarje. V Monregalesiju pri Mondoviju je te dni razsajal nekaj minut silen piš, ki je pometal s takšno močjo po cestah, da so kolesarji frčali po tleh kakor listi z dreves. Ciklon je povzročil mnogo škode tudi na vrtovih in njah ter v sadovnjakih.

* Aretiran spekulant. Kvestura v Zari je aretirala Zida Uga De Paza, ker je izvrševal kupčije, ne da bi imel za to potrebno oblastveno dovoljenje. Ko so preiskalci De Pazovo stanovanje, so našli v njem 376 posteljnih odelj, 300 m blaga za moške obleke, 200 moških in ženskih srajc, 500 parov nogavic, veliko zalogo platna itd. Blago je bilo Zidu zaplenjeno, moža pa so odvedli v zapor.

* Giganke — cerkevna tatvina. V stolni cerkvi v Gremiacu blizu Alessandrije je bila nedavno izvršena tatvina. Vlomilci so odprli cerkevno puščico ter odnesli iz nje ves denar, ki so ga verniki pustili v cerkvi. Tatvino so kmalu odkrili v osebi neke ciganke, ki je obiskala cerkev v času, ko ni bilo v njej nič vernikov.

* Hud pes. Svojevrsna nesreča je doletela te dni 10 letnega sina posestnika Fr. Gregorja iz Podsmreke pri Dobrovi. Fantek je nesel popoldne domačemu psu hrano, ta pa ga je medtem, ko se je sklonil k posodi, nenadno popadel in mu pregriznil zgornjo in spodnjo ustnico. Deček je bil takoj ves v krvi in so ga odpeljali k zdravniku.

* Na tračnicah je zaspal. 70 letni Francesco Bottini si ga je nedavno privoščil čez običajno mero in je domov grede omagal sredi pota. Vlegel se je na železniške

tračnice v prepičanju, da bo tam prav tako dobro spal kakor na domačem ležišču. Kdo ve, kaj bi se bilo zgodilo z njim, da ni prišla slučajno tam mimo neka ženska, ki je videla spečega moškega na tračnicah, ga zbudila ter opomnila, da bo po tiru kmalu privozil vlak. Bottini se je v kratkem času toliko iztrezil, da je lahko vzel pot pod noge ter odšel proti domu.

IZ LJUBLJANE

u— Diploma. Na tehniški fakulteti ljubljanske univerze je bil dne 27. t. m. diplomiran za inženjerja rudarstva gospod Rudo Ahčan iz Zagorja. Čestitamo!

u— Poroka. Poročila sta se v ponedeljek 26. t. m. v cerkvi sv. Petra v Ljubljani violinist Drazil Srečko, član radijskega orkestra in gospičica Vera Gregorič, hčerka Alojza Gregoriča, direktorja pošte v p. Za priči sta bila ženinar brat Branko Drazil in nevestin brat ing. Gregorič Alojz. Pri poročnem obredu je igral celoten radijski orkester pod vodstvom dirigenta D. M. Sijanica. Solo je igral violinist Ali Dermelj. Obilo sreče!

u— Obilnica napovedi vojne Srbiji. Včeraj 28. julija je minilo 29 let, odkar je avstroogrška mornarica napovedala vojno kraljevini Srbiji, ker ni sprejela zahtev v zvezi s sarajevskim atentatom. Z odločbo cesarja Franca Jožefa z dne 28. julija 1914 je bila srbski vladi izročena francosko spisana vojna napoved, ki se v prevodu glasi: Ker kraljevska srbska vlada na roto, ki jo je izvrčil avstroogrški poslanik v Beogradu dne 17. junija 1914, ni povoljno odgovorila, je c. in kr. vladar prisiljena sama skrbeti za varstvo svojih pravic in interesov in v to svrhu apelirati na orožje. Avstroogrška smatra, da je od tega trenutka s Srbijo v vojnem stanju.

u— Spremenljivo vreme še naprej. V drugi polovici julija smo, ko bi morali imeti najlepše dneve in ko bi moralo od jutra do večera pripekati sonce, vendar se vreme ne more ustaliti. Če je popoldne jasno, se pooblači popoldne in obratno. Tako je bilo tudi predvečernjim in včeraj. Po sončnem popoldnevu v torek se je začelo oblačiti in okoli 5. popoldne je tudi grmel. Se enkrat ptem, in sicer okoli pol 8. zvečer je nekajkrat zagrmelo, toda dežja ni bilo. Včeraj zjutraj je bilo oblačno in megleno vreme. Proti popoldnevu pa se je začelo jasneti in je ptem sijalo sonce. Zračni tlak je ostal skoraj nespremenjen. V sredo zjutraj je barometer v Zvezdi zabeležil 763.5 mm. Najnižja temperatura je znašala 16 stop. C, v torek čez dan pa se je dvignilo živo srebro v termometru do 27.5 stop. C.

u— Bodoči prvosejci — prvosejke gimnazij in meščanskih šol! Dne 5. avgusta otvorimo specialni počitniški pouk iz računstva, slovenščine, italijanščine. Namen pouka je, bodočim prvosejcem kam nuditi dobro podlago za študij v I. razredu gimnazije oz. meščanske šole. Poučujoče gimnazijske profesorje. Učnina zmerna.

Prijave se sprejemajo dnevno od 9. do 12. in 16. do 18. Specialne strokovne instrukcije za gimnazije in meščanske šole Kongresni trg 2, II. nadst.

u— Pravkar je izšla v slov. prevodu Jana Baukarta Kiplingova Prva knjiga o džungli, ki jo bo slovenska javnost, storo in mlado, gotovo toplo pozdravila. Knjiga ima več prav posebnih slik in nosi znanje opremo inž. arh. O. Gasparija. Knjigo je izdala Knjigarna Tiskovne zadruge v Ljubljani in se dobi v njeni trgovini v Selenburgovi ulici 3.

u— Obrtnike opozarja Odsek za obrtništvo Združenja industrijcev in obrtnikov, da morajo vlagati vse prošnje za nakazilo surovin le preko pristojnih strokovnih združenj, ker bodo sicer zavrnjene. Tudi prošnje glede cen industrijskih in obrtnih proizvodov morajo biti predložene Visokemu komisariatu — Uradu za določevanje cen, po istem postopku.

u— Peteline spravite ponoči v kleti! Zaradi petelinov, ki ne dajejo ljudem zjutraj mirnega spanja, smo prejeli od čitateljev že več pritožb s prošnjo za objavo. Eno izmed teh v naslednjem objavljamo: Ko je minila pomlad, smo upali, da bodo kosjereci in gospičine poskrbeli za to, da bo prenehalo petelinov, zlasti v ranih jutranjih urah. Upanje pa je bilo zaman. S starejšimi petlini so se začeli oglašati še mladiči po raznih dvoriščih, vrtovih, balkonih, terasah itd. Oboji kar tekmujejo v kaljenju nočnega miru in motenju stanja. Njihovi lastniki so brččas mnenja, da mora bližnja in daljna okolica vedeti, da se ukvarjajo s kurjerejo. Petelinom je nemogo-

če preprečiti petje, lahko pa je poskrbeti zanje zavetje v kletih, da se kukurikanje ne bo še navezovalo zjutraj razlegalo od hiše do hiše in da petelinje petje ne bo motilo v spanju ljudi, zlasti bolnikov, ki so v ranih jutranjih urah tako potrebni spanja, pa tudi svežega zraka, ki ga ne dobe, ker morajo imeti okna zaprta. Ljubljana je mesto in ne vas! Tega naj se kosejereci zavedajo in bodo toliko obzirni, da bodo ljudje imeli potreben nočni mir. Če je kaljenje miru prepovedano ljudem, zakaj bi imeli petlini prednost. Kurjereji naj spravijo čez noč svoje peteline brez izjeme v kleti ali pa v svoje spalnice.

—lj Tečaj za popravne izpite. — Turjaški (Novi) trg 5. Tisti dijaki (inje), ki bodo delali septembra popravne izpite, so vabljani, da se udeležijo našega tečaja za popravne izpite na Turjaškem trgu 5, ki sa začne 5. avgusta. Poučujejo samo profesorji-strokovnjaki vse predmete. Temejlja, strokovna priprava. Honorar nizek. Prijave dnevno od 9.—12. ure dopoldne: Turjaški (Novi) trg 5. Instrukcije.

u— Popravni izpit boste najbolje opravili, če se vpišete takoj prve dni avgusta v učne tečaje v Lichtenurnovem zavodu. Poučevali bodo vse predmete samo gimnazijski profesorji. Vabljeno so tudi dijaki (inje), ki n'ima poplavnega izpita, a žele kakšen predmet temeljito predelati. Učnina nizka. Vpisovanje od 2. do 5. avgusta dnevno od 9. do 11. ure. Vodstvo učnih tečajev — Lichtenurnov zavod — Ambrozev trg.

Z Gorenjskega

Ustanovitev pokrajinske delavske zbornice. V glasbeni dvorani v Celovcu je bil predzadnji četrtek ustanovni občni zbor pokrajinske delavske zbornice. Svečanega zborovanja, ki je bilo obnem otvoritev vojnoproizvajalne bitke 1943-44 na Korškem, so se udeležili vodilni funkcionarji stranke, predstavniki državnih oblastev in oborožene sile. Prisostvoval je tudi ita'janski konzul s podkonzulom in odposlanstvom italijanske kolonije. Pokrajinski vodja dr. Rainer je to priliko porabil za pomemben govor, ki ga gorenjski tehnik v svoji zadnji šetvilki ponastavlja v obštemnem izveščju.

Nov grob. — Koravanken Botes objavlja zahvalo Janeza Jakopina ob priliki smrti njegove žene, ki je umrla v bolnišnici na Golniku. Ob odprtem grobu se je poslovlj od rajneke župnik Bevk, pevski zbor pod vodstvom prof. Liparja pa je zapel toplo žalostnico.

Tečaji za nego dojenčkov. Nedavno je bil zaključni večer obeh tečajev za nego dojenčkov krajevni skupin v smartnem in Litiji. Učiteljica Ziglascheva je izročila udeleženkam potrdila o obisku tečaja. — Enak tečaj je bil zaključen tudi v Kresnicah, ki ga je prav tako vodila učiteljica Ziglascheva.

Tečaji za šivanje. V prostoru za matere sta bila zaključena v Kamniku dva tečaja za šivanje. V desetih dvojnih urah so žene in dekleta šivale razne stvari za odrasle in otroke. Izdelki so bili potem razstavljeni. Ob koncu tečaja je bila večerna prireditev, na kateri so se udeležence veselo zabavale. Pred dnevi se je pričel nov tečaj za šivanje. — Tudi v Litiji in smartnem se vrš šivalni tečaji, kjer bodo imele žene in dekleta priliko, da sešijejo zase in za svojo rodbino najlepše stvari in da nerišejo kroje.

Strelna je zanečala požar. Ob nedavni nevihti v Kranjski gori je strela udarila v hišo strojarja Franca Vajta. Hipoma je zgorelo zgornje nadstropje, ki je bilo lesono. Prebivalci so rešili sebe in nekaj predmetov, dočim je hiša, v kateri je bila tudi strojarstva z mnogo izdelanega blaga posla žrtev plamenov. Hitremu nastopu gašilcev iz Kranjske gore se je treba zahvaliti, da niso zgorele tudi sosedne hiše.

Spodnje štajersko

Sestanek strankinih voditeljev ljutomerskega okrožja. Na službenem sestanku ljutomerskega okrožnega vodstva v Gornji Radgoni so se zbrali vsi strankini funkcionarji. Okrožni vodja inž. Nemetz je z zadovoljstvom ugotovil, da tovaršisko sodelovanje s sosednjimi okrožji lepo napreduje. Po sestanku so udeleženci obiskali delovna taborišča v Gorici, kjer so jih pozdravili vodje taborišča. Gostje so bili o znanju tabornikov nad vse presenečeni in se jim je nazadnje okrožni vodja zahvalil za predvajanja.

Zaprigea županov. Pretekli petek je bila v Gor. Radgoni v navzočnosti okrožnega vodje inž. Romana Nemeta svečana zaprigea častnih županov ljutomerskega okrožja. Deželni svetnik dr. Karel Assmann je v svojem nagovoru poudaril od-

govornost županov in potrebo sodelovanja z občinskimi sveti in svetovalci, ki tvorijo most med prebivalstvom in oblastmi. Po zaprigei je govoril okrožni vodja Nemetz, ki je s ponosom ugotovil, da so župani dve leti vzorno vodili svoje občine. Zahvalil se jim je za dosedanje delo in izrazil upanje, da bo njihovo vzorno delovanje koristilo ljudstvu.

Novi grobovi. V Mariboru je preminil 42letni tesar Anton Kraner iz Sv. Jakoba v Slov. goricah. Nadalje sta preminila 19letni grenadir Stanislav Kač iz Žalca, v Gornji Savinjski dolini pa brambovec Jožef Krajnc.

Mariborska ulična imena, ki so mnogim meščanom neznana, se bolj pa ljudje, ki se po njih ulice imenujejo, pojasnjuje v številki z dne 27. julija »Marburger Zeitung«. Pisec pravi, da so ulična imena videti izraz počastiute onih mož, ki so za dobro mesta in njegovega prebivalstva živeli ali ustvarjali trajne vrednote.

Tečaji za šolske pomočnike. Zaradi pomanjkanja poklicnih učiteljev je nemški prosvetni minister v alpskih in donavskih pokrajinah odredil trimesečne tečaje za šolske pomočnike. Prihodnji tak tečaj se bo pričel 15. septembra na mariborskem učiteljsku.

Vešči iz Rogatec. Pred kratkim je v dvorani hotela »Poste« gostoval Frankovo gledališče. Predstava je bila dobro obiskana — Ljudska knjižnica, ki ima 600 zvezkov, je po prvem mesecu obstoja zabeležila že 98 obiskovalcev. Stoti čitatelj bo obdarjen s knjižnim darom. — Orožniški višji stražmojster Brunner je bil premeščen v Trbečan na Gornjem štajerskem.

Gasperček v Trnovcih. Pred dnevi je Gasperček iz Ptuj gostoval v Trnovcih, Mladica je z zanimanjem sledila igri.

Veseli večer v Zalcu. V knodvorani v Zalcu je bil pred dnevi pisan večer pod vodstvom dr. Hansa Hegerja. Udeležili so se ga bramborci in člani Heimabunda.

Čudna pota strele. Ob nedavni nevihti je strela udarila v trgovino Antona Turnška v Rečici v Savinjski dolini. Strela je v trgovini prežgala električno napeljavo, preskočila nato v izlozbo, kjer je razdejala električno svetilko in se potem po žlebu izgubila v zemljo. Druge škode ni napravila.

Nesreče. 43letni šofer Alojz Šori iz Sovjaka si je pri poganjanju motorja zlomil roko. Desno oko si je poškodovala pri padcu na cesto 23letna Franciška Potočnikova iz Dogaš. 28letni monter Hans Seeger je padel tako nesrečno, da se je hudo potolkel na glavi. S srpom se je globoko urezala na desnici 18letna posestnikova hčerka Mihaela Leskovarjeva iz Kalš. Ponesrečenje so prepejali v mariborsko bolnišnico.

Iz Hrvatske

Zagrebački župan pri madžarskem poslaniku. Iz Zagreba povča agencija MTI, da je zagrebački župan Ivan Werner v sredo popoldne obiskal madžarskega poslanika Franca Marosya in imel z njim daljši razgovor. Zahvalil se mu je za lep sprejem in pozorost, ki je bil deležen za časa svojega obiska na Madžarskem.

Nemško odlikovanje za hrvatskega župana. Za hrabro zadržanje za časa vladanja odmetnikov v Hercegovini je bil odlikovan z redom nemškega orla 2. stopnje župan v Zitomisljcih v Hercegovini Pero Miloš.

Otvoritev bolnišnice v Bosanskem Petrovcu. Banjaluski higijenski zavod je, kakor poročajo hrvatski listi, ustanovil novo bolnišnico v Bosanskem Petrovcu. Za bolnike je preskrbelj primeren prostor, zdravila in tudi prehrana.

V Varadždinu se ustanavlja gledališki orkester. Preteklo jesen je bilo v Varadždinu ustanovljeno Društvo gledaliških prostovoljcev. Začelo je pridno delovati in je v teku letošnje sezone uprizorilo pet predstav, ki so jih morali večkrat ponavljati. Da bi društvo še bolj zadovoljilo gledališko občinstvo, je sklenilo uprizorjati tudi opere in opere. Za to pa je potreben gledališki orkester, o čigar ustanovitvi bo pedla odločitev v tre dne.

Nagradjen železničar. Opolnomočeni nemški general Glaise von Horstenau je nekoga železničarja, ki je odstranil skrito mino na železniški progi, pohvalil za njegovo hrabrost in mu dal tudi 6000 kun denarne nagrade.

Hrvatski študentje v Šleziji. V štiri šlezjskega okrožja je bilo razmeščenih 28 absolventov hrvatskih kmetijskih šol, ki bodo prebili počitnice na tamošnjih kme-

tišah in se seznanili s šlezjskim kmetištvo. Hrvate ostanejo v Nemčiji do konca avgusta.

Funkcionarji zveze državnih nameščenecv bodo zborovali. V dneh 5. do 8. avgusta bo v Zagrebu zasedanje odbornikov in okrajnih ter okrožnih poverjenikov hrvatske zveze državnih nameščenecv iz vse države. Predsedstvo vlade je že dalo navodila glede dopusta udeležencem zborovanja.

Hude kazni zaradi prestopka določil o zateminjavi. Hrvatski listi objavljajo celo vrsto imen kršiteljev določil o zateminjavanju. Obsojeni so z ukinitvijo električnega toka od 5 do 20 dni in z globami od 500 do 1000 kun.

Viski je povzročil neznano žensko. Preteklo sredo je nekaj minut pred 11 na borograskem tovnem kolodvoru vlak povozil neko 60letno ženo, ki je bila bežno oblečena. Kljub temu, da so bile zapornice spušcene, je hotela starka čez progo. Pri padcu si je zlomila roko, hujše pa se je poškodovala po hrbenici. Prepejali so jo v bolnišnico na Rebru, kjer pa je, ne da bi se zaveda, umrla.

GLEDALIŠČE

OPERA

Četrtek, 29. julija, ob 17.30: Mrtve oči, Red Četrtek.

Petek, 30. julija, ob 17.30: Madame Butterfly, Red A.

Sobota, 31. julija, ob 17.30: Prodane neveste, Izven. Cene od 25 lir razvdol.

Nedelja, 1. avgusta, ob 17.30: Thaš, Izven. Gostovanje Zlate Gjurgjenčeve, diavnice beogradske Opere. Cene od 35 lir navzdol.

Ponedeljek, 2. avgusta, ob 17.30: Mrtve oči, Red A.

Eugen D'Albert: »Mrtve oči«. Opera v enem dejanju s prologom. Libreto: H. H. Ewers in M. Henry, prevod: N. Štrifol.

Osebe: pastir-Benovec, kosce-Dolnicar, pastirček-Štritarjeva, Arcezij, rimski podanec v Jeruzalemu-Primozic, Myrtole, njegova žena-Heybalova, Arzonja-Polajnarjeva, Galba-Anžlovar, Marija-Magdalenova-Golobova, Rut-Karlovčeva, Ester-Ramškova, Sara-Šturman. Dirigent: Semo Hubad; režiser: C. Debevec; zborovodja: R. Simoniti; načrti za inscenacijo: inž. S. Rehman; načrti za kostume: J. Vilfanova.

Zlata Gjurgjenčeva petje zadnjič v letošnji sezoni »Madame Butterfly« v petek za red A. Ker ta abcnma ni močno zaseden in je precej sedežen na razpologo, opozarjamo na to.

Zadnja predstava Smetanove »Prodane neveste« v letošnji sezoni bo v soboto izven abonmaja. V glavnih partijah: Vidaličeva, Čuden, Lupša, Benovec. Dirigent: Zebur; režiser: Debevec; zborovodja: Simoniti; ko-regograf: inž. P. Golovin; scenograf: V. Skružnj.

Uprava gledališča poroča abonmentom reda A, da se bo vršila predstav D'Albertove opere »Mrtve oči«, ki je bila zaradi spremenjene policijske ure v torek 27. t. m. odpovedana, v ponedeljek 2. avgusta. Vstopnice, kupljene za včerajšnji predstav »Mrtvih oči« veljajo za predstavo 2. avgusta. Začetek vseh opernih predstav bo zaradi spremenjene policijske ure odleš ob 17.30 uri, na kar obiskovalce posebej opozarjamo.

Radio Ljubljana

CETRTEK, 29. JULIJA 1943-XXI.

7.30 Napevi in romance. — 8.00 Napoved časa. — Poročila v italijanščini. — 12.20 Plošče. — 12.30 Poročila v slovenščini. — 12.45 Simfonična glasba. — 13.00 Napoved časa — Poročila v italijanščini. — 13.10 Poročilo Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenščini. — 13.12 Opera glasba. — 13.25 Prenos za Nemčijo. — 14.00 Poročila v italijanščini. — 14.10 Koncert Radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Sijanec. — Pisana glasba. — 15.00 Poročila v slovenščini. — 17.00 Napoved časa — poročila v italijanščini. — 17.15 Orkester vodi dirigent Angelini. — 19.30 Poročila v slovenščini. — 19.45 Politični komentar v slovenščini. — 20.00 Napoved časa — poročila v italijanščini. — 20.20 Plošče. — 21.10 Klasični orkester vodi dirigent Manno. — 21.40 Moderne pesmi vodi dirigent Zeme. — 22.10 Pesmi ta vse okuse vodi dirigent Segurini. — 22.45 Poročila v italijanščini.

Naročite se na romane DOBRE KNJIGE!

Često ostanete na cedilu prav najboljše in najsposobnejše.

Če hudo mušni tiskarski škrat popravlja literarne izreke, pa ga lomi v nacionalni ekonomiji: zakaj bančniki polupretkelega časa bi protestirali zoper trditve, da bi najboljše delave ostale na cedilu.

Hans Heinz Ewers umrl. V Berlinu je umrl nedavno, star 72 let, znani pisatelj Hans Heinz Ewers. Spisal je vrsto novel in fantastičnih romnov, v katerih se seksualnost, kriminalnost in druga človeška zla ponekod do neukusnosti združujejo s fantastičnostjo in neke vrste izrojenjo »mistik«. Hotel je posnemati Poesa, zato je rad opisoval primere blodenj, halucinacij in raznih drugih psihopatoloških stanj. Bil je pred dvajsetimi, tridesetimi leti tudi pri nas zelo čitan nemški pisatelj. Njegova poslednja knjiga je bila »Knjiga Horsta Wessela«, s katero je skušal pisec »Alraune« postaviti spomenik mladini nacionalno-socialističnega gibanja. Smetanovo »Prodano nevesto« so nedavno vpriporili z velikim uspehom prvič v turškem jeziku v novi ankarski operi. Bila je med prvimi operami, ki so jih izvajali na tem odru.

Spomninska plošča za Paracelsa na Slovaskem. V starodavni hiši brat'slavskega magistrata so nedavno odkrili spomnisko ploščo, ki je posvečena Paracelsu. Ploščo je izdelal nemški kipar Mack. Paracelsus se je mudil l. 1531. približno tri tedne v Bratislavi.

Naročite se na »Dobro knjigo«!

novil in vodil v glavnem mestu Norveške Oslu glasbeno družbo, nato pa je živel vedel v Bergenu ali na svojem podeželskem posestvu v Trolhaugnu. V zadnjih letih je bil močno živčen in se je ogibal ljudem. Umrl je 4. septembra 1907 v Bergenu.

Griegovo glasbo pozna domala ves svet. Solveizina ganljiva pesem »Aasina smrt« iz suite »Peer Gunt«, »Norveški plesi« in še nekatere druge skladbe so najbolj znane in največ igrane.

Izprva so bile Griegove kompozicije preveč mehke, od Nordrakovim vplivom pa se je navzel narodnega ritma in note, vendar je ta folklorni element umetniško popolnoma predelal in ustvaril glasbo, ki upravičuje Griega do naziva: »utemeljitelj norveške sodobne narodne glasbe«. Tri sonate za gosli (f, g, c), klavirski »Lirični drobci«, številne skladbe izrazito norveškega narodnega kolorita so mu v Petersovu lipski izdaji izkrlile pot v širni svet. Znameniti so njegovi zbori. Prirojeni glasbeni humor, tenak čut za poetičnost, rahla čustvenost, oster udaren ritem ter pregledno jasna stavba in hromofoničen način dela so odlike, ki poleg svojke melanholije kot podtalnega tona vseh skladb označujejo Griegove kompozicije. Grieg je predvsem slikar razpoloženj, vendar oblikuje svojo snov nekam akvarelsko, brez globlje in nadrobne obdelave. Zato njegova umetnost resda zagrabi, vendar prvo navdušenje hitro izpuhti. Grieg se redkokdaj poslužuje orkestra, zadostujeta mu klavir in človeški glas. K velikemu orkestru je segel samo v dramski glasbi (Sigurd Jorsfalar, »Peer Gynt«) ali pa melodramatsko. Simfonijska, simfonična Griegova duha, čeprav je v klavirskih in violinskih koncertih pokazal nekatere odlične sposobnosti simfoničnega ustvarja-

nja, v zborovskih spevih pa dramsko nadarjenost. Tako je Grieg ostal predvsem mojster glasbenih miniatür.

Griegova glasba se je razrasla v čist in blesteč cvet norveške duševnosti; je krasna kulturna izpopolnitev Ibsena in Björnsona, dveh Griegovih velikih sodobnikov in rojakov.

Naš jezik

Jezikovna paša

148) Porodna mrlzica, porodni prisad. »Si našel porodniško mrlzico.« Poreklo oznake »porodniški« je »porodnik«, ki ga ne rabimo, ker imamo za isti pojem oznako »roditelj«. Vendar je oznaka »porodniška« pogostna, nikar je ne zametujemo, dajmo ji le tisto veljavo, ki ji gre!

Podobna »porodniški« je oznaka »bolniški«, izpeljanka iz besede bolnik: bolniška postelja. Iz besede bolnica pa imamo izpeljanki: bolnično perilo, kadar mislimo na bolnice nasploh, in bolnišnično perilo, kadar samo na eno. Bolniški zdravnik=bolnišnični zdravnik!

Porodnico lahko trese mrlzica ali ima vročino iz ne vem kolikoz vzrokov. Kadar ji je vzrok porod, tedaj je to porodna mrlzica, porodna vročina, porodni prisad, kadar pa je vzrok kje drugje (pljučnica, angina, vnetje ledvic), tedaj je to porodniška mrlzica, porodniška vročina, porodniški prisad t. j. obolenje porodnice, katerega vzrok ni v roditelju.

149) Posamčiti, posamitičiti.

Oni dan sem se bavil s slovenjenjem oznak, ki pravijo, da je mogoče iz samice napraviti samca in iz samca samico. Premišljeval sem, kako bi temu rekli po slovensko.

Ženska se omoži, kadar dobi moža, možki se oženi, kadar vzame žensko. Ozna-

ka s predponko o za gornji namen ni pravišnja, ker označa zgoli to, da dobi prva moža, drugi ženo, ne pa da se spremenita: ta v moškega, oni v žensko.

Soremembo označa v slovenščini predponko po-. Sneg dolino po-beli, črnilo prste po-črni, kri robec po-rdeči, človek se z leti po-stara itd. Pri gornjih dveh voimih sem se torej po tem vzgledu odločil za oznaki: posamčiti oz. posamitičiti se in posamitičiti oz. posamitičiti se.

150) Učinkovina, rastvina, obratovina, stanična delitvina.

Lepo po slovensko je, kadar označamo pojme z eno besedo; opisovanje pojmov ni svojstveno slovenščini, kadar imamo za nje enotna, oznako.

Slovenščina in materinščina, ne pa: slovenski, materin jezik. Dihala, prebavila, žolčevje, sečevje, živčevje, spolovila, rodila itd., ne pa: dihalni, prebavni, žolčni, sečni, živčni, spolni, rodilni organi ali celo: dihalni itd. aparat! Mezinice, ne pa: mali prst. Živ, živí, ne pa: živo bitje. Ulegem, ne pa: imam čas. Ončvštviti se, ne pa: pasti v nezvest. Omrtviti, ne pa: napraviti mrtvo. Zamčiti koga, opozarjati koga, ne pa: njegovo pozornost odvrnati, obračati.

Sinoči, davi, drevi, ne pa: včeraj zvečer, danes, zjutraj, danes zvečer. Vsikar, nikakor ne, ne pa: na vsak, na noben način. Prvenstveno, ne pa: pred vsem.

Anion — nič ne de!

Anion je povsem navadna suahelska beseda. Pomeni, če jo prevedemo, nič ne de, nič ne škodi ali »Kaj bi to, tu ni pomagati«. Ta kratka besedica pa označuje afriški domačin celotno svetovje, in sicer svetovje, v katerem se Evropeci le težko spoznajo.

Anion je alfa in omega afriške domače filozofije. Anion tem ljudem sladi življenje in jim daje moč, da morejo prenesti vse. Komaj ugleda zamorsko dete luč sveta, poreče njegov oče kot prvo »anion«. Če je deklica, ne moreš pač nič storiti — kvečjemu da malo ženo pretepeš: Alah je tako hotel. Če je pa deček, bo dejal zadovoljni oče isto tako »anion«, Alaha bo imenoval dobrega moža in se bo dal osebnemu občudovanju svojim številnim prijateljem. Da je gospod oče sam odgovoren za dečka, to je povsem jasno, kajti

ženska nima vendar nobene duše

anion, tu ne moreš nič pomagati. Anion je tudi prva beseda, ki jo zabljuje črn potomec. Če ga našeš kaj, tuli zatega »anion« predse. Če najde v prahu te zemlje kakšno stvar, ki mu razveseljuje dušo, zakvača istotako anion. Tako postane »nič ne de« njegova življenska vsebina. Anion pomirja domačinom živce in je za jamčeno neoporečen pripomoček, ki Evropecem živce unči.

Pelješ se mirno z bojem, zamorskim služabnikom, po deželi. Voz pokakuje od luknje do luknje na progi, ki jo karte kolonialne uprave širokodušno beležijo kot cesto. Sonce žge kakor ponorelo z neba, mroj ti curja v oči. Za trenutek nisi pazil in sprednje kolo je strašno tresčilo v neko luknjo. Malo je počilo in os se je priporočila. Konec! Sto kilometrov naokoli nobene pomoči. V takšnih trenutkih beli mož ne čuje rad, da izgovarja njegov boy z rečanjem se obrazom besedice anion. Resnico pač nerad slišiš, pa čeprav je, na žalost, res tako — anion, nič ne moreš pomagati; v prvem besu uselja baya po glavi. Odgovor: Anion! Spet ima prav, nič ne more pomagati. In ko si potem nekaj časa drdral vse mogoče kletvice in zapovedi z zadnjim ostankom glasu, naj stopi po pomoč v kakšno zamorsko vas, ti veli črnc: »Anion, mesje! Videl biš, da je zares anion!«

Nekoč sem se vozil z brodom preko Moribaya. Na sredji je stal v lepem ravnotežju moj voz in vsenaokrog je čepela množica domačinov. Eden med njimi je stal ob robu broda in je iz dolgočasja srepel v vodo. Ker je pač vse na tem svetu usoda, je moral malopridne zagledati staro pločevinasto škalo, ki je plavala na vodi. Od vesolja je zatulil. Vse je steklo na njegovo stran, vsak je hotel uloviti škalo in vse ostalo se je odigralo z bliskovito naglono. Voz je zdrsil, brod se je postavil pokonci in ves tovor je zletel v vodo. Ko sem pogledal iz vzburkanih valov in me je obhajala sveta jeza, da bi uničil vse, kar mi pride pod roko, se je pred mano pojavila kodrasta lobanja nekake črnca in je dejala: »Anion! Zagledala je moj obraz in izginila v trenutku pod vodo. Anion — nič ne moreš storiti!

Tobak v vodi

Za srečo voda na tem kraju ni bila globoka in ko smo premagali 35 različnih mnenj, smo spravili vozilo kmalu spet na brod. Po tem silnem delu sem imel eno samo željo — cigareto. Izlekel sem svojo nepropustno pločevinasto škatico iz žepa. Bila je stlačena in v njej je plavala rjava kaša iz tobaka in papirja. »Anion«, sem dejal in sem obeludil prvič, kako važna utegne biti ta beseda.

Bokari, šef mojih boyev, je dobil obisk. Nekaj znanec iz njegove rodne vasi mu je prišel kratkoročno in enkratno sporočat, da je blagovolil Alah spustiti Bokarijevemu očetu drevesno deblo na glavo. Drevo je bilo trdo, glava mehka, tako je oče umrl z naglo smrtjo. Bokari se je tej novici hudo začudil, potem je dejal: »Anion! Nič ne škodi. Tako sem postal sedaj lastnik desetih volov in petdesetih ovac, nekoliko žensk pa je tudi še tam. Anion! In potem se je natančno poučil, da li ni bilo kaj

prirastka pri živalih, kajti Bokari ni bil voljan, da bi se dal po svojih ljudeh očitati. S tem je bila zadeva razčiščena.

Vsak dan, ki ga daje Alah, se prične zgodaj jutraj na plantaži borba z anionom. Momo, predelavec, je prejel svoja naročila. Seveda je bil pozabil potegniti namakalni jarek, kajti kaj bi to, če je takšen jarek tu ali pa ga ni! In če ga končno potegnesh, se bo ob prvi nevihti itak zapeščil. Anion! Torej, čemu bi kopal jarek, čemu bi sploh banane sadil, saj zrastejo tudi divje tako lepo! In čemu toliko banan na kup, toliko jih ne more nihče vse svoje življenje pojesti, anion! Čemu bi tedaj kopačam in lopatam delal nove ročaje, ko je itak pogrešno, pridlo, vati toliko banan, ki zahtevajo spet namakalni jarkov, ki jih bo zanesljivo pesek napolnil!

Krava in koča

»Anion«, je dejal Momo, »tudi drugače pojde!« in potem se je za trenutek ustrašil, ker je bil že pozabil, kaj mu je ta dan vse storiti. A nato se je pokrepčal z zvnenič »anionom« in odkorakal s svojo četo. In vsak črn delavec na plantaži je bil uverjen, da je beli gospod pač prisrčen, ampak — anion, tu ne moreš nič pomagati! Tako so odkorakali za Momo.

V senci svoje kočje leži zamorec, sklenil je, da se bo odpeljal od strašnih naporov svojega premišljevanja, kaj bi mu bilo prav za prav storiti. Leži na rogovnici, žveči kolo, kadi cigarete in je zelo zadovoljen. Nič ga ne žalosti, da je njegova koča tako slabotna in jo samo še koli držijo pokonci. Že oddavna bi jo moral na novo zgraditi. Anion, tu ne moreš pač ničesar narediti! Videli bomo!

Ljubka krava se spreha po vašem trgu in nenadno jo obide, da bi se podrgnila. Zagledala je prikladen kol, ta kol pa drži kočjo počivačega črnca komaj še pokonci. Krava se podrgne ob kol, kol se premakne in celotno krvje zdrse na tla. Oblak prahu in žuželk zakrije vse stvari. Krava vsa prepada odbežja, zamorec ostane pokojno zleknjen na tleh. »Anion«, pravi nezadovoljno, pobere svojo rogovnico in se premesti v senco sosedove kočje. Čez nekaj časa ga pograbi divja jeza nad bedasto živaljo, ki se je morala podrgniti baš ob njegovo kočjo. Besno vrti oči in jo skuša zaznati, toda krava je že daleč proč. Skoraj srečen se črnc nanovo zlekne, zašepče »anion« in počiva dalje. Anion — kaj bi to!

Čudežev ni

Potem prideta dva prijatelja, sedeta k njemu in se spustita z njim v pogovor o dogodku. »Anion«, pravi prvi, »koča je bila stara, vsakako bi moral postaviti novo.« — »Nič ne škodi«, pravi drugi, »Alah je tako hotel. Škoda samo, da ti morava sedaj pomagati pri gradnji nove kočje!« — »Anion«, odgovori mož na rogovnici in se jima smeje.

Kakšno presenečenje bi bilo, če bi prišel Evropec minutom potem, ko je vlak oddrhal, z vsemi znaki razburjenja in izčrpanosti na postajo, pa bi dejal: »Anion, saj bo še kakšen drug vlak odpeljal!« Ta mož bi bil kratko povedano čudež, ker pa čudežev ni, tudi ni nobenega belega moža, ki bi se znal o pravem času potolažiti z anionom.

Nekoč sem šel raziskovat neko reko z zamorcem, ki mi je bil pri vseh svojih prednikih prisegel, da pozna vse poti in sledi. Našla sva sicer izvir, toda poti nazaj nisva našla, kajti zamorec je poznal dosti krajšo pot, nego je bila lista vzdolž reke. Proti večeru sva bila še vedno v džungli. V pesteh mi je že gomazelo. — »Lopov«, sem dejal, »vodiš me brez vsakega smotra naokrog — saj sploh ne veš, kam hočeš! Zamorec me je gledal strahoma in obraz.« »Anion, gospod! Pot je dolga in jutri je še en dan! Čepela sva na nekem drevesu in črnc je stokal vse noč od strahu. Jutraj sem jaz prevzel vodstvo in sem se po soncu kmalu dognal iz goščave. Ko sva bila spet na plantaži, je nepridiprav zahteval dvojno plačilo za uspešno rešitev. Pošteno sem ga naklestil,

da bo vedel, kdo je koga rešil iz džungle, a na koncu je dejal: »Anion, gospod!« In bilo je tako, kakor da je on naklestil mene... Nekoč sem

opazil nekaj zanimivega

In sem sklenil, da kralja tega okrožja v njegovi koči nedaleč od plantaže nepričakovano obiščem. Zato se torej nisem popeljal kakor po navadi z vozom, temveč sem izkoristil skrivne steze, splezal sem nazadnje čez ograjo in sem prišel baš pravčasno, ko je čisti vredni almani pravkar spustil nov zamašek v zrak. Ta zamašek pa je tičal v vratu ene izmed mojih steklenic, ki so že nekaj časa sem na presenetljiv način menjavale svojega lastnika. Almani ni bil več v položaju, da bi steklenico skril. Po dolgem razgovoru o vremenu sem ga vprašal zelo vujudo, da li sme pravoveren mojem sploh piti alkohol. »Anion — nič ne škodi«, je odgovoril gospodar nad črnimi dušami, »saj pijem samo zdravilo in sam Alah mi ga je podaril!«

Po tem poučnem obisku sem primešal steklenici z žganjem hudo odvajalo in sem čakal, da pride moj čas. Steklenica je šla določeno Alahovo pot in almanijeva usoda se je izpolnila. Nekega dne je poslal k meni tekača s prošnjo za takojšnjo pomoč, kajti smrt mu je na vratu. Odpeljal sem se na njemu in sem pasel svoje pogleda na njem. Odvajalo je bilo svojo nalogo korenito opravilo. »Gospod«, je dejal, »Alah mi je poslal slabo zdravilo, umrl bom!« — »Anion«, sem odgovoril pokojno in sem dal besedi, da se mi je topila kakor sladoled na jeziku. »Alah ti je poslal pravo zdravilo, ozdravilo te bo...« In občutil sem vso sladkost, ki utegne tičati v besedi anion, ter sem pričel svetovje domačinov malček doumevati. F. B.

Kaj vem, kaj znam?

345. Kaj je arabist?

346. Kako imenujejo Evropeci v Orientu tolmacha ali vodnika?

347. V kakšni legi so Rimljani obdovale?

348. 13 uteži.

Neki trgovec ima naslednji stavek uteži: 1 g, 2 g, 2 g, 5 g, 10 g, 20 g, 20 g, 50 g, 100 g, 200 g, 200 g, 500 g, 1000 g.

Vseh skupaj je tedaj 13 uteži, nekatere so med njimi podvojene.

Vprašanje: Kakšne teže lahko steha s temi utežmi in ali je kakšna druga sestava, ki bi omogočala stehati še večje teže z manjšim številom uteži?

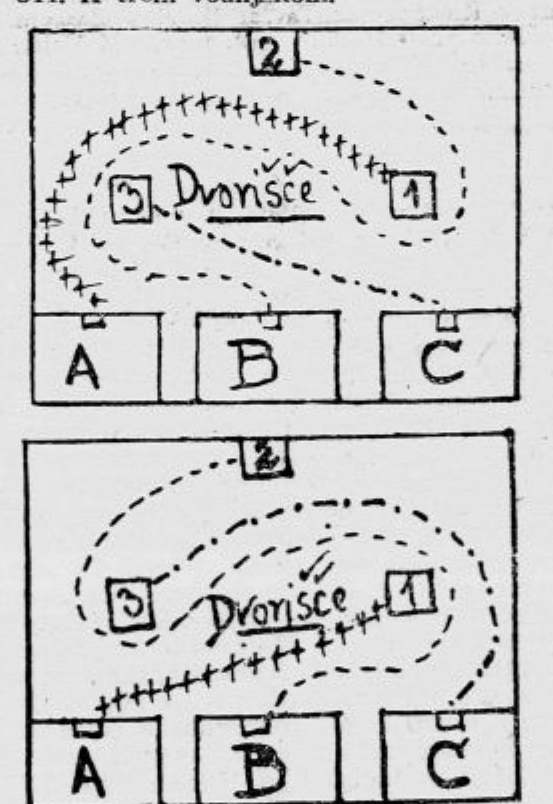
Rešitev nalog 27. t. m.:

341. Polemika je javna in kolikor toliko metodna borba za kakšno znanstveno, umetniško, politično ali drugo vprašanje.

342. Najvišja evropska gora ni Mont Blanc, kakor običajno mislimo, temveč Elbrus (5.629 m) v Kavkazu.

343. Palset se imenuje navijača lega človeškega glasu.

344. K trem vodnjakom.

Kakor vidimo, sta mogoči celo dve rešitvi.

Ferenc Kormendi:

ZMOTA

Roman

Se sreča, da se da kolikor toliko izhajati s Hajasom. Čuden tič je tale Hajas. Pogleda človeka in naenkrat ima dvakrat večje oči. Dekleta vedo, kaj to pomeni, delajo se, kakor da jih to zabava, v resnici pa se ga boje ali si kaj obetajo od njega, pa mu store vse po volji. Hajas gleda tako na vsakogar, na vsakogar: ali vsaj na vsako malo bolj čedno dekle. In če nekega dne kako čednejše dekle dobi boljše mesto, lahko sodiš, da je šlo s Hajasom v kino Rekord in sploh. Kajti Hajas vabi dekleta v kino Rekord, potem pa jih vodi v bufet »Pogrnjena miza«, od koder si jih jemlje k sebi na dom, ako hočejo z njim, toda večina deklet, ki jih je vabil, gre seveda z njim, v najslabšem primeru ga puste nekoliko čakati.

Lep možki je Hajas, štirideset let je star in je vdovec. Pred petimi leti mu je umrla žena, pravijo, da je bolehal na jetrih. Ako je bil Hajas že takrat tak, je morala njegova žena bolehati na srcu in na duši. Naj bo kakor koli že, danes je Hajas sam, stanuje v enosobnem stanovanju s kuhinjo in dekleta pravijo, da je soba polna ročnih del, ženskih daril. Dekleta so neumna, vsaka misli, da se bo oženil ravno z njo.

Irma Borbelyjeva je vzdihnala, potisnila vstran dvanajsto škatico z modrim zvončkom, vzravnala se je, nato pa se znova sklonila nad delovno mizo. Teh dvanajst ducatov v modrem bi bilo torej gotovih, zdaj jih pride dvanajst v rožnatem... Ljub in jako dober človek je tale doktor Fülöp... Ko je zadnjič prinesla deset pengov v pisarno, je prišel iz svoje sobe, takoj je stopil k njej. »No, kaj je novega, gospodična Borbelyjeva? Kako se kaj imamo?« Gospod je in vendar ve, da je reče tudi človek. Govori, kakor bi bil silno star, resen gospod, in vendar je mlad, le da ima tak glas... kakšen? Tako dober glas... Misli nanj, na njegov glas, na njegov pogled, na to, kaj je rekel in kako ji je pri odhodu čvrsto in toplo stisnil roko.

Da, dr. Fülöp ima drugačen pogled kakor Pišta ali kakor Hajas ali kateri koli drugi človek. Sedi za pisalno mizo, ne naslanja se na naslonjalo globokega fotelja, temveč se z lakotom naslanja na mizo, sklanja glavo na pest in gleda. Ali ako vstane iz mize — tako smešno se vzravna in si zapne suknjo, vedno samo spodnji gumb. Potem pa stopi pred človeka, visok, širokih ramen, ne stoji tako kakor Pišta, ki stoji vedno vzravnan in v pozoru. Kakor zadnjič, ne, predzadnjič, v ponedeljek, ko je slučajno prišel h gospodični Szabovi, prijazno spraveval o tem in onem in potem še rekel, stopite za minuto k meni, gospodična Irma.

Stopil je v tisto krasno sobo in šele potem je začel spraševati, kaj je doma novega, kakšne novice imamo od očeta, kakšna je mati. Odgovarja mu lepo po vrsti, doma ni nič novega, očeta od takrat ni bilo domov, mati molči, komaj da izpregovori besedo, dve, »Hm, hm, da«, odgovarja dr. Fülöp. — »A vi, draga deklica, kje prav za prav delate?«

Povedala mu je, da dela v tovarni za škatle. »Aha, da. In ko se poročite, boste se naprej delali v tovarni?« Ne bo, kajti ako Bog da, ji ne bo treba delati pri tujih ljudeh. Imela bo dovolj dela doma, kajti delati moramo, delo je dobra stvar. In ko bo izplačala ves dol — ali bo potem poroka? O, al se ne, šele po prihodnji Veliki noči se bosta lahko vzela, ko bo Pišta prevzel po očetu delavnico. »No pa,« je dejal Janko, a ni izgovoril vprašanja, utihnil je, bilo je tako čudno,

čutila je, kako je zardela in kako jo izpreletava vročina, niti ni vedela, kaj je to bilo, a zdelo se ji je, da je hotel gospod doktor še nekaj vprašati, nekaj važnega, a je molčal in kakor je stal tam pred njo, je vzel iz žepa škatio cigarete in iskal vžgalice, a jih ni imel v žepu, pa tudi na pisalni mizi jih ni bilo, ležale so na majhni mizi, hitro je stopila k mizici, prižgala vžgalico in mu jo prizdržala k cigareti in šele ko je vrgla vžgalico iz roke, se ji je zahvalil in potem se je osrčila in vprašala je gospoda doktorja, ali ni hotel nečesa vprašati.

A ko ga je vprašala, jo je na mah postalo sram, morda zato, ker se je gospod doktor tako čudno smehljajal in potem je rekel: »Vprašati?« Nihesar nisem hotel vprašati, hotel sem le nekaj reči. Kaj mislite, gospodična Borbelyjeva, kdo je prišel prositi moža ženo za delo? In zgodilo se je tako čudno, da je takoj, kakor hitro je izrekel vprašanje, odgovorila: »Kdo? Gospa Dereškova?« Sam Bog vedi, kako je mogla tako naglo vedeti. Gospod dr. Fülöp se je začudil, bil je ves iz sebe, da je uganila, kako ne bi, saj se je tudi sama čudila. »Kako pa to veste, gospodična? Ali ste morda govorili z gospo Dereškovo?« Ne, uganila sem. — »Hm, čudno. Toda ne maram je pustiti v svojo hišo,« je še dejal dr. Fülöp. Menila je: »Zakaj ne? Zaradi te stvari?«

Prav za prav je bilo še nekaj. Ko jo je poklical v sobo, ji je dr. Fülöp rekel: »Sedite, draga gospodična, a slecite plašč, toplo je tu v sobi,« ko pa je odhajala, jo je spremil do vrat in ji rekel: »Prosim,« in ji pomagal obleči plašč, tako krasno, mirno in ljubko, vrata pa so bila odprta, toda gospod dr. Fülöp se ni sramoval pred gospodično Szabovo, ki vendar dobro ve, da je le navadna tovarniška delavka. Pišta pa ji ni nikoli pomagal obleči plašča.

Toda ona sama se je tako sramovala, da je zbežala iz sobe, ne vede, ali se je zahvalila ali ne. Pa četudi bi se bila res zahvalila, dr. Fülöp gotovo ni bil užaljen. Tudi današnji ponedeljek je bil tako ljubezljiv. Pogledal je za trenutek iz svoje sobe, ravno ko ji je gospodična Szabova pisala potrdilo. »No, gospodična Borbelyjeva, vi ste pa res naša vneta obiskovalka... kaj pa je doma novega?« — »Novega? Nič ni novega, gospod doktor.« — »Koliko pa še dolgo-jete?« — »Dolgujem se — ne morem se takoj spomniti,« a gospodična Szabova je že povedala, da še sto trideset pengő, brez doklad. »Ah, kaj, doklad ne bomo računali,« je dejal dr. Fülöp. In še je rekel, da je sto trideset pengő trinajst tednov in da se kar ne bo mogel odvaditi, da ne bi prihajala vsak ponedeljek. In se je zasmejal.

Torej šele za prihodnjo Veliko noč. Kako daleč je še to. Ako bosta sploh ostala živa tako dolgo. A zakaj naj ne bi bila živa? Tudi dr. Fülöp je rekel, ko sta s Pišto podpisovala tisto listino zaradi očeta; »No, če nekaj mesecev, kako bomo živi in zdravi, bomo pozabili na to neprijetnost.« Kako dober človek je to. Tudi Pišta je dober človek, niti ne govori tako kakor kak ključavničarski mojster in vendar je to docela drugače, kako govori dr. Fülöp. Ko je bila s Pišto prvič pri njem, ji je rekel draga gospodična. Pote... ji je govoril draga gospodična Irma. Ali samo draga moja! Kasneje jo je tudi klical Irma Borbelyjeva... Bože moj, ko bi imel človek srečo, vse bi bilo drugače. Ko oče ne bi bil delavec, temveč nekaj drugega, kakor je na primer oče Ilone Szabove uradnik.

Ant. Adamič:

šola v predmestju

Nekoliko stran od vrta je bila precej široka in globoka apnenica, takrat že opuščena in izsušena, z dvema tridolna deska počez. Še bolj na desno in vse okoli cerkve se je razprostiral travnik, prav do pod vojašnice pa znamenita, že omenjena cerkvenikova njiva, ki se je poslednja iznebila snežne, že precej sajaste odeje. V zgodnji spomladi smo malo zahajali za cerkev, kjer je bilo vse blatno. Največ razvedrila nam je nudila široka cesta pred cerkvijo, pot do kozolca dvojnika poleg škofovih njiv ter steze po njih, vse tja do kapelice. Velik svet zase je bilo tudi vojaško vežbališče poleg vojašnice, tik za župnijskim vrtom, ki je zdaj ograjen. Kljub prepovedi, da ne smemo na ta prostor in kljub vsemu preganjanju, ki smo ga morali pretrpeti od vojašva, je vendar vehek del naše mladosti potekel na teh prisojnih, zelenelih tratah. O postu smo se nekam mirovali in nismo silili na te trate. Toda kasneje, posebno ob velikih počitnicah, smo doživljali tukaj velike, nepozabne čase ter sklepali poznanka, ki so ostala živa in prisrčna do današnjih dni. To vežbališče je poglavje zase.

Z drhtečimi srci smo pričakovali skrivnostne velike noči — in počitnice. Očitnih znamenj je bilo že obilo. Ob nedeljah, še pred krščanskim naukom so prepevale po božne žene turbozne pesmi pod postajami križevega pota. Z vijoličasto kopreno so zastrli tudi okna. Popoldne so romale trume k božjemu grobu v štepanjo vas. Go. stiline so bile polne. Pred cerkvijo pa so se razvrstili fantje v dolgih dvoredih pred jerbas, rdečezoliti, dišečih oranz. Na pet, sedem korakov so jih sekali s krajcarji kar v kopicu.

Cvetna nedelja, bila nevesta. Posavci in Podgolovčanje so se kosali med seboj, kdo ima lepšo in daljšo butaro. Pa dva, trije so jo prinesli na ramah, vitko, vso povito, polno bršljanja, divje trte, smrečja, vso posuto z mavričnim ličjem, telomoh in resjo. Od desne strebe pod cerkvno ladjo so jih naslanjali kakor mlaje, da so z vrhovi božale zamorsko kraljico, da je kanila lepota pošast kar pobeigniti izpod bujne zelene s tulcem in piščo. Bilo je, kakor da so freske na visokem oboku oživele. Molitve, kadilo, zvonjenje, slovesno petje. Pomlad je zašumela v gaju, ves božji hram je migotajl kakor prostrana greda oljk. Radovolji smo se, toda samo ta dan; kajti že naslednje dni bi vriskajoče srce moralo onemeti, skoraj umreti. Moralo! Toda ni.

Prišel se je veliki teden. In naj si je mati še tako prizadevala, da bi nam dopovedala, kako pomemben in pa resnoben je ta čas, mi je kar nismo mogli doumeti. — Glejte, se ptičke so umolkile, tako so žalostne. Morda so res utihle — ondi po gozdovih; vrabci na strehi pa so le čivkali. Toda tudi o tem nismo utegnili premišljevati, ampak smo zmetali šolske knjige za peč in pobeignili na cesto. Ah, zdaj so sedem dni počitnice, pojdemo se rajši igrati!

Na vsa pota in ceste od vojašnice do škofovih njiv, kozolca in kapelice, do Kamnarja, po vsem predmestju smo začrtali rise z nizjo, visoko šolo, peklim in z nebesi. S trudom in že vse upehan si pribral svoj kamen po tesnih šolah že prav do cilja — jezasa! — pa si stopil s prevlekim škarpom na ris. Marš nazaj, v prvi razred! Po njahov so z loparji bili »kline« (svinjko) ter šteli, petdeset do sto. Bili so pač mojstri, ki so ga znali na loparju ta-

ko podajati. Da si le dobro zaostren kline srečno spravil na lopar, že si lahko štel in štel; toda moral si biti pozoren in okreten, kajti zavistni soigralci ti je kaj rad podstavil nogo. Glavna igra na cesti pa je bilo nikanje. Bili so tiči, ki so frknili niko dolg korak daleč v luknjico, ne širšo od kroglice same. Frnikole so bile iz gline, rdeče, sinje, bele iz kamna, šarene iz stekla, iz svine, železa; po izboru pa smo igrali z grahki, s šiškami, z jajčki in krogli. Med najboljšimi, ki jih je prigrabil vedno polne žepu cajgastih, vedno prekratkih svojih hlač, je bil Josip Muren (pesnik Aleksandrovič). Bil je tudi največji med nami. Kadar ni z nami nikal alj »fucal« za »stolce« (perasa) ali »stuzec«, je pritiskal mek na koru. Če si vse izgubil in potem kaj, je Muren segel v žep in ti smehljaje vrnil vse plen.

Poznali pa smo tudi drugačne igre. Komaj so na Gradu zabingljali prvi zvončki, je že šel glas po vsem predmestju, da se gredo ondi čudovito igre »kofec«. Šli smo go ogledati, a smo bili mimo grade tudi priče vnetih bitk med gimnazijci in realci. Navadno so zmagali gimnazijci. — S hrba smo za velikonočne počitnice prenesli »kofec« v dolino, v šempeter. Kadar smo se naveličali nikati, skakati po risu, kadar smo bili že vsega siti, smo pa začeli s kofetom, in sicer tako-le:

Dve skupini po štiri, tudi po več, celo deset dečkov, je določil žreb; kakršnih klinčec si pač potegnili, kratak ali pa daljši. Prva, določena vrsta se je upognje na, oprilela drug drugega; naslonjen na drevo ali zid je najšibkejši spredaj sklenil roke, kamor je prvi položil svojo glavo. Naslednji se ga je oprljal preko bokov, sklonil glavo, potem naslednji prav tako, da se je stvoril vegast, trden most ko »kamen kost«. Od drugega tropa se je zdaj pognal najboljši skakač, da je zajahal most, kolikor moč daleč spredaj in glavni prvega. Za njim je naskočil ter zajahal most drugi, tretji, četrti. Če je most spoznal, da so jezdec v sedlu trdni ter bi

jih moglo vreči raz njega zgolj naključje ali smola, je najbolj obremenjen del mostu zastakal: »Kofec!« Jezdec so se zvalili z mostu ter ga jeli takoj znova naskakovati. Velikokrat se je most, kamen kost, klavirno sesul, da je vse letelo po tleh; še večkrat pa je bil jezdec neroden, da je zlezel in spozel na tla, potegnivši še druge za seboj. Vrstni red se je potem zasakal, in dali smo si šilo za ognjilo. Marsikaterikrat so me bolela rebra.

Veliki četrtek. Zvonovi so utihli, šli so v Rim. Po predmestju pa so ropotale raglje in klepetci. Popoldne smo se že potili ob uporni raglji vseh ragelj v zvoniku. — To so vam bili slavni, nepozabni popoldnevi! Cerkvene klopi, ki so jih bili zavlekli zaradi božjega groba v ozadje, pod kor, so bile torišče prav kanibalskega razgrajanja. Čim je pred čitarjem na trikotu ugasnila poslednja sveča in smo jedva zaslišli udarec s šibo, je že zaprasketalo, zajekalo, udarilo, zagrmelo in zabobnelo tudi po klopih in vratih kakor na sodni dan. Boga smo strašili! V nepredirni oblak prahu se je zakadil cerkvnih ter nas divjake nagnal iz božjega hrama. — Cerkve je zopet osamela, prah pa se polagoma polegla. In že zopet so se zablskale sulice z raztrganimi, prestreljenimi prapori, ondi na levem, poslednjem slopu, ki na njem počiva cerkveni svod. Zazdelo se ti je, ko da korakajo z zmago odlični polki Kranjske, Koroške in Primorske po turški Bosni, ki jo je že davno na smrt obsojeni dušmanin urno pometal s poslednjim konjskim svojim repom. Te, s staro slavo ovčene zastave so sneli s stebrišča ter jih položili k večnemu počitku v muzeju, si mislim.

Veliki petek. Če se popoldne ob treh ni vsa srenja topila v solzah, so dejali, da je pridigar za nič. Zvečer smo že pritrjevali globe na žico; za poskušnjo smo jih vžgali. Ali se še spomniš, France, kako se je jelo iz tvoje suknje kaditi in smrdeti, prav ondi, v gneči pred svetim božjim grobom, ker si vtaknil gobo, ki si jo bil premalo

oplujuval, v žep? Ah jej, in še novo obleko si imel!

Na veliko soboto smo bili že pred sedmo pri ognju pred cerkvenimi vrati. Cerkovnik je znosil iz zakristije polomljene umetne cvetlice, šopke, voščene kipce, poljen bombaž ter vse pometal na goreči kup. Po molitvah smo se lovili po hišah z blagoslovljenimi gobami, ker le vsak prvi je dobil za njo krajcar ali dva.

Za procesijo popoldne se je kar trlo ljudi. Zvonikljanje, korračne vojaške godbe. Veliki zvon je rjovel kakor lev. »Aleluja!« je zapel župnik Malenšek z mogočnim glasom. »Aleluja!« so svedčano odgovorili s kora. »Aleluja!« je svedčeni zljaci za terco povzdignili svoj glas. Zadonele so fanfare. Med bučanjem orgel je pesem zmagovalja zatrepetala po vsem hramu, se odbijala od svetlih stebrov, srebrnih piščali in zavalovila mimo zlatih stranskih oltarjev, da se je med zvenenjem šip napoved upokojila v kupoli pod nebom. Zvečer je vstal iz groba! Oslepljeni od sijaja silne luči so rimski stražarji popadali na tla; zgrudili so se v prah pred Njim, ki je stri spone zmot in nevere, razsvetlil temo, premagal smrt.

Zaslišiti smo večilno žrtve; srca so nam utripala hitreje. Drugi dan pa so se nam megleni obrisi nadzemeljskega čačanja — ob potihah in gnetaj razblinili v nič. In v torek smo že morali v temo kletko, v šolo, v vsakdanjost.

Kostanji so odveteli, sonce je vedno bolj prigrevalo. Ko so po poldanskem poku zletele šolske knjige v kot, smo se podali na vežbališče poleg vojašnice. Občudovanja vredna je bila naša vtrdnost, še bolj pa trdnost, ki nas je v celotnem opominom dneva in kljub hudemu preganjanju od vojašva, vedno in vedno družila na tem prepovedanem kraju. Res pa je spet, da nam je nekaj pobude za občak dalo ravno to vojaštvo, ker je bilo s svojimi obnašanji proti nam prav grdo nedosledno. (Dalje.)

SPORT

Sport postaja veda

Sport je v dolgi vrsti let, odkar ga narod goji, smotno in so ga njegovi propagatorji razpredli med široke množice, postal študijski predmet. To novo gibanje med mladino in zanj si je osvojilo katedro na univerzah in se polagoma razvilo z nazivom »pedagogika telesnih vaj« v vedo v pravem pomenu besede.

Ni še dolgo tega, ko je bil na univerzi v Lausannu promoviran mlad človek. Novi doktor je javno razpravljati pred profesorji svoje fakultete in številni strokovnjaki iz švicarskega športnega življenja o predmetu: sport v šoli. Zahteve, ki so bile izrečene iz ust tega mladega učenjaka, niso dale samo mnogo misliti švicarskemu zveznemu svetu, temveč so obenem dokazale, da je veda sportu ostala še mnogo dolžna.

Šele v zadnjih letih je po Evropi vse bolj prodrla spoznanje, da je sport v mnogem tesno povezan z različnimi študijskimi področji. Tako vzgojitelj dandanes skoraj ne more več prezreti poglavja o telesni vzgoji. Medicinca je sport priskrbel bogata izkustva, največ s področja anatomije, fiziologije in zdravljenja v splošnem. Biolog je pri sportnikih zbral obširno gradivo o zgodovini razvoja ter naukih o tipih in plemenih, pa tudi specialist za duševne bolezni je našel tu novo območje za udejstvovanje.

Zgodovinarji so odkrili v zgodovini telesne vzgoje vzgojno in kulturno zgodovino človeštva, filozofija pa je v sportu začela proučevati zvezo med telesom in duhom. Tudi sociolog je moral zavzeti stališče glede sporta kot pojave, ki združuje vse družabne razrede ter v sportu razglablja o novem družabnem nauku. Tudi fiziki in kemiki so v sportu našli nove možnosti znanstvenega udejstvovanja in slednji je začelo tudi novostno preiskovati zgodovino in bistvo sportnega tiska.

Tele kratke misli kažejo na splošno, ka-

ko se telesna vaja in telesna vzgoja zmorem bolj vpletajo v področje znanstvenega dela in dobivajo tudi po tej poti svoje priznanje. Nogomet in študijski pripomočki niso več tako daleč oddaljeni drug od drugega!

To je novo

... da so v Berlinu preteklo soboto in nedeljo odpravili tekmovalce za atletsko drž. prvenstvo, na katerem pa letos niso bili doseženi običajni vrhunski izidi. Med zmagovalci čitamo imena raznih novih atletov, ki seveda še niso mogli doseči svojih slavnejših predhodnikov. Izmed starih znancev s telesišč omenjamo Warnemündeja na 1500 m s časom 3:56,8, Syringa na 5000 m s 14:57,8, Zepernika v teku na 110 m z zaprekami s 15,3, Wagemanna v skoku v daljino s 7,37, Langhoffa v v.šino z 1,97 in Storchu v kladihu s 53,96 m.

... da so v Mariboru še enkrat igrali za točke v nogometnem prvenstvu in so v tej zadnji tekmi domači železničarji la s teža-vo osvojili obe točki s tesno zmago nad poštari iz Gradača z izidom 2:1.

... da je finski skakalec Nikkilen nedavno dosegel v skoku v višino 1,98 m in s tem dohitel Nemca Nackeja, ki je letos z enako znakom vodil brez konkurence v Evropi.

... da je švedski plavalec John Rothman preplaval 200 metrok progo prsno v času 2:48,2 in se s tem uvrstil na tretje najboljšo mesto med evropskimi prsari za dva Nemca, od katerih je Gold potreboval samo 2:43.

... da so se Madžari in Švedi dogovorili za medsebojno tekmo v nogometu, ki naj bi bila že kmalu po zopetni otvoritvi nogometne sezone na Madžarskem dne 12. septembra v kraju, ki ga bo treba še določiti.

... da je bila staremu francoskemu tekaču in svetovnemu rekorderju Julesu Ladoumègueju na ponovne prošnje priznano amaterstvo in je sedaj — 36 let star — nastopil na nekem mitingu v Vannesu, kjer je na 1500 m dosegel čas 4:07,1.

Križem sveta

Ranjeni finski oficirji v Budimpešti. Pred tednom dni je prispela v Budimpešto skupina ranjenih finskih častnikov z ruskega bojišča. Skupina šteje 21 moških, ki so se pripeljali na Madžarsko na povabilo nekega sedmogradnega veleposelnika. Na Madžarskem ostanejo kot gostje dva meseca.

Strogi ukrepi proti potujočim ciganom na Slovaškem. Slovaški notranji minister je izdal stroge ukrepe proti potujočim ciganom. Na podlagi določb odredbe se mora potujoče ciganske življenje nehati. Pri- stojne oblasti bodo zasedle ciganom vse vozove, konje in pse, cigane bodo odpravile v njihove domovne občine, brezposelne cigane pa bodo poslali v prisilna taborišča, kjer bodo ravnali z njimi kakor z nesocialnimi elementi.

Nova telefonska centrala v Carigradu. V Carigradu so položili temeljni kamen za drugo avtomatsko telefonsko centralo. Ta telefonska centrala se nahaja v četrti Azbaray.

Dve leti po zavzetju Kišinjve. Dne 17. julija so v Rumuniji proslavili drugo obletnico vkorakanja rumunske vojske v Kišinj. Mesto so zavzeli Rumuni ob sodelovanju Nemcev pod poveljstvom kavalarijskega generala Hensena.

Huda avtomobilska nesreča na Slovaškem. V Skalpi pri Trenčinu na ozemlju zapadne Slovaške se je primerila težka avtomobilska nesreča, pri kateri je bilo šest oseb hudo, deset pa lahko ranjenih. Vozilo, v katerem je bilo 25 oseb, se je na nekem ovinku tako nagnilo, da je zdrsnilo po po- ševnem pobočju nizdol ter je obstalo šele po 150 metrih padca. Po čudežnem nalikjuju ni bil nihče ubit, čeprav se je avtomobil razletel na kose.

Zvišane mezde za tobacne delavce v Bolgariji. Med zvezo tobacnih delavcev in lastniki tobacnih tvornic v Bolgariji je bila podpisana pogodba za zvišanje mezd tobacnega delavstva. Nove mezde so že uveljavljene.

Elektrifikacija bolgarskih železnic. Sredi avgusta pričakujejo v Sofiji prof. Wechmanna, ravnatelja za elektrifikacijo nemških železnic. Wechmann pride v bolgarsko prestolnico s šestimi sodelavci ter bo pregledal načrt za elektrifikacijo bolgarskih državnih železnic. Načrt za elektrifikacijo je izdelala posebna komisija.

Nove tehnične sole v Bolgariji. Velika gradbena dela ki jih zadnje čase podvzema bolgarska vlada, zahtevajo izredno mnogo tehnikov. Zaradi tega je bolgarska vlada sklenila otvoriti nove tehnične zavode

Akademiki

Akademije znanosti in umetnosti

Anton Lajovic, Leonid Pitamic, Jože Plečnik

Začeli smo objavljati življenjepisne podatke, posnete iz Letopisa Akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani, akademikov naše najvišje kulturne ustanove, da seznanimo nekoliko bolj z imeni akademikov širšo javnost. Prvih živčnih rednih članov Akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani je 19. Umrli so trije člani, dr. Metod Dolenc, vseučiliški profesor, Gojmir Krek, vseučiliški profesor, in slikar Rihard Jakopič.

Anton Lajovic

Med člani akademije sta bila dva skladatelja, dokler ni umrl Gregor Gojmir Krek, poslej pa zastopa glasbeno umetnost v akademiji samo Anton Lajovic. Ime Antona Lajovice je med najbolj znanimi v širši javnosti izmed imen naših akademikov. — Anton Lajovic se je rodil 20. decembra 1878 na Vačah pri Litiji, v vasi, ki je njeno ime znano zaradi znamenitih zgodovinskih najdb daleč v svetu. A. Lajovic je član akademije od 16. maja 1940. — Gimnazijo je obiskoval v Ljubljani. Pravne študije je nadaljeval na dunajski univerzi, potem se pa posvetil sodni službi. Najprej je služboval v Litiji, potem pa v Ljubljani, nekaj časa na Brdu pri Lukovici in v Kranju, končno pa zopet v Ljubljani, kjer je postal sodnik apelacijskega sodišča. L. 1935. je nastopil službo v Zagrebu kot sodnik kasacijskega sodišča, l. 1939. je pa bil imenovan za sodnega svetnika Vrhovnega sodišča v Ljubljani. Zdal živi v Ljubljani. — Glasbi se je začel posvečati že na Dunaju, kjer je med študijskimi leti obiskoval konservatorij in ga l. 1902. končal z glavnim predmetom iz kompozicije. Že ob sklepi glasbeni produkciji je konservatorski orkester izvajal njegovo skladbo »Gozdna samotav«. V Lajovicem življenjepis v Letopisu je rečeno: »Z Lajovicem dobi slovenska glasba mesto čiste umetnosti, se otrese prigodnosti in koristnosti.« S tem je dobro označen pomen tega umetnika za našo glasbeno kulturo. Lajovicu pa gre tudi priznanje, da je kot predsednik Filharmonije in kot odbornik Glasbene matice podpiral razvoj glasbe ter dajal pobude za glasbene prireditve. — Lajovicovo ime je pa tudi znano v naši javnosti, ker se je marljivo udeleževal kot publicist ter živahno razpravljalo o naših kulturnih vprašanjih. — Stevilne Lajovicove skladbe so šle bodisi kot samostojne publikacije, v založbi Glasbene matice, »Ljubljanskega zvona« ali pa v glasbeni reviji »Novi akord«, dvajset skladb je pa bilo objavljenih v antologiji skladateljskih del pod naslovom »Lajovicova čitanka«.

Leonid Pitamic

Ime tega akademika je bolj znano le med strokovnjaki. Leonid Pitamic je redni profesor za ustavno pravo in teorijo o državi na pravni fakulteti ljubljanskega vseučilišča. Redni član akademije je od 7. oktobra 1940. — Rodil se je 15. decembra 1885 v Postumii. Najprej se je šolal v Gorizii, kjer je končal prve tri razrede gimnazije, nakar je nadaljeval šolanje na Dunaju kot gojenec Terezijanske akademije. L. 1908. je bil promoviran za doktorja prava na dunajski univerzi. Državoslovne študije je nadaljeval v letih 1909-10 v nemških mestih, l. 1919. se je pa posvečal še jezikoslovju v Parizu in v letih 1924-25 v Angliji. Služboval je od l. 1908. do 1913. pri deželni vladi v Ljubljani in pri okrajnih glavarstvih v Krškem, Litiji in Postumii, v l. 1913. do 1918. pa v državopravnem oddelku predsedstva ministrskega sveta na Dunaju. Ob koncu 1918. ga je Narodna vlada v Ljubljani poklicala v upravno komisijo. Septembra 1920 je prevzel vodstvo poravnitve za notranje zadeve, decembra istega leta pa predsedstvo deželne vlade v Ljubljani. Na tem mestu je ostal do srede februarja 1921. V letih 1929. do 1934. je bil izredni poslanik in pooblaščen minister bivše Jugoslavije v Washingtonu, a še prej, l. 1919. je bil član jugoslovanske delegacije pri mirovni konferenci v Parizu. Pozneje je bil član jugoslovanske delegacije pri mednarodni komisiji za razmejitve med Avstrijo in Jugoslavijo. V letih 1924. 1927.

Rumunija uvaža delovne knjižice. Rumunska vlada je izdala predpis za obvezno uvedbo delovnih knjižic. Knjižice bodo morali imeti vsi zaposleni delavci, obrtniki, pa tudi uradniki. V načelu so podvrženi predpisu o posesti delovne knjižice tudi delavci iz inozemstva, ki so zaposleni v Rumuniji. V knjižice se bo vpisovalo, kje in koliko časa je bil imetnik knjižice zaposlen pri kakšnem podjetju ali uradu.

In 1928. je bil namestnik jugoslovanskega delegata pri Društvu narodov, imenovan je pa bil tudi za člana stalnega arbitražnega sodišča v Haagu. — L. 1915. je bil habilitiran za privatnega docenta za splošno in avstrijsko državno pravo na dunajski univerzi, a l. 1918. je razširil habilitacijo še na pravno filozofijo. Istega leta je bil imenovan za izrednega profesorja za splošno in avstrijsko državno pravo, za upravno vedo in avstrijsko upravno pravo na univerzi v Crnovicah. L. 1919. je pa začel predavati kot redni profesor na juridični fakulteti ljubljanske univerze javnopravne predmete. — L. 1933. je bil upokojen kot poslanik, naslednje leto je pa nastopil službo honorarne profesorja za javno pravo. L. 1938. je predaval o obč. teoriji o državi na pravni fakulteti zagrebške univerze, nakar je bil istega leta imenovan za rednega profesorja za ustavno pravo in teorijo o državi na ljubljanski univerzi. V l. 1920. in 1940-41 je bil dekan pravne fakultete in l. 1925-26 rektor ljubljanske univerze. — Kot znanstvenik svoje stroke si je pridobil velik ugled tudi v tujini. Imenovan je bil za častnega doktorja katoliške univerze v Washingtonu; dalje je častni član filozofske akademije univerze v Georgetownu, častni član »American Bar Association«, častni član društva za pravno filozofijo in sociologijo v Beogradu, član mednarodnega zavoda za javno pravo v Parizu, član rumunskega instituta za administrativno vede in član ameriškega društva za mednarodno pravo. Razen tega je dopisni član akademij in znanstvenih zavodov. Napisal je šest knjig, po dve v angleščini, nemščini in slovenščini ter številne razprave v strokovnih revijah.

Jože Plečnik

Izmed vseh imen naših akademikov je nedvomno najbolj popularni Plečnikov. Arhitekt kot umetnik je v tesnejšem stiku z množico kakor znanstvenik in Jože Plečnik je močno posegel v razvoj ljubljane po prvi svetovni vojni, tako da so nekateri novejšo Ljubljano začeli celo imenovati »Plečnikova Ljubljana«. — Jože Plečnik je po rojstvu Ljubljančan; rodil se je dne 23. januarja 1872. Študiral je najprej v Gradcu na obrtni šoli. Arhitekturi se je posvetil na dunajski umetnostni akademiji pri arhitektu Otonu Wagnerju. Študije je nadaljeval v Italiji in Franciji. Do l. 1911. je imel atelje na Dunaju, istega leta je pa bil imenovan za profesorja arhitekture na praški umetnostno-obrtni šoli. L. 1912. je bil trikrat soglasno izbran za naslednika Wagnerja na stolici za arhitekturo na umetnostni akademiji na Dunaju, a oblasti ga niso potrdile za to mesto. V Ljubljani je nastopil kot redni profesor arhitekture l. 1920. — Označujejo ga kot najvernejšega učenca Wagnerja. Ko se je udeleževal v Pragi, se je začel globlje zanimati za ljudsko umetnost. — Vedno je bil zelo delaven, zlasti še, odkar živi stalno v Ljubljani. Izdelal je nešteto osnutkov, ki še niso bili uresničeni. Kot arhitekt se je udeleževal v vseh strokah umetne obrti, od pa-

sarstva, pohištvenega mizarstva, kamnoseštva, do tiskarske grafike. — Literatura o Plečniku je že zelo bogata. — Med številnimi njegovimi deli, naštetimi v Letopisu, je omenjeno prvo že iz l. 1897. — torej se Plečnik udeležuje kot arhitekt že skoraj pol stoletja — dekorativna ureditev Rotunde na Dunaju za razstavo. Posebno je opozoril nase s preureditvijo Hradčanov v Pragi. Urejal je tudi Masarykov dom v Lányh. Kakor si je s svojimi deli pridobil navdušene privrženice ter občudovalce, tako je natekel tudi na hude nasprotnike. — Največ svojih sil je posvetil delu v domovini. Skoraj po vsej Sloveniji so raztreseni umetnostni spomeniki njegove umetnosti, največ jih je pa v Ljubljani. Med številnimi večjimi deli v drugih krajih je treba omeniti vsaj frančiškanske cerkvi v Beogradu in Zagrebu. — Njegovo umetnost so pri nas ocenili, odnosno prikazali v znani knjigi »Architectura perennis«; izšla je predlanskim v razkošni opremi. Pri tej knjigi je sodeloval Plečnik sam. Napisal je pa že prej tudi številne druge tehne publikacije.

Nemčija pošilja v Grčijo živila

29. junija zjutraj je priplula iz Venezije v prejšnjo pristanišče švedska ladja »Halar« pod zaščito mednarodnega Rdečega križa. Pripeljala je živila iz Nemčije in sicer 3391 ton, od tega 1606 ton sladkorja, 177 ton marmelade in 175 ton posušenega krompirja. Krompir so posušili zato, ker bi utegnil med prevozom zgneti, če bi prevažali svežega. Na ladji je bilo tudi 505 ton krompirjeve moke. Ta živila bo razdelil grškemu prebivalstvu Rdeči križ.

Opazovanje življenja mravelj

V Argentini je zelo razširjena trgovina s tako imenovanimi »mravljinimi palačami«. Gre za dve stekleni plošči, visoki po 1 m, pritrjeni druga kraj druge tako, da je med njima nekaj centimetrov prostora. Prostor med ploščama se napolni s prstjo, na katero natresejo mravelj. Skozi steklo lahko ljudje opazujejo zanimivo življenje mravelj. Lepo se vidi, kako kopljejo mravelje po zemlji rove, kako pokopujejo svoje mrlice, marljivo delajo in spe. Kakor na dnu vidi človek pred seboj nehanje mravelj, ki lahko služijo človeku poleg čebelic za zgled marljivosti.

Zavarovanje bolgarskih kmetov

V začetku lanskega leta so dobili v Bolgariji zavarovalne knjižice prvi stari kmetje. Doslej je bilo razdeljenih okrog 169.000 zavarovalnih knjižic. 20.000 prošelj še ni rešenih. Do konca tekočega leta bo imelo v Bolgariji zavarovalne knjižice okrog 200 tisoč starih kmetov.

Romani „Dobre knjige“

za naročnike na Hrvatskem

Naročniki na našo knjižno zbirko »Dobre knjige«, ki bivajo v Nezavisni Državi Hrvatski, so že prejeli oba dela zanimivega romana iz sodobne Indije »Prišlo je deževje«. Pravkar se jim dostavlja knjiga, ki je izšla za mesec junij in ki prinaša sijajni družabni roman moderne italijanske pisateljice Albe de Céspedes »Nazaj ni poti«. Roman štejejo med največje uspehe italijanskega knjižnega trga v zadnjih letih. Preveden je že v devetnajst jezikov. Splošno priznanje žanje tudi med slovenskimi čitatelji.

Izšel je tudi že julijski roman DK »Vzhod in zapad«, delo znane pisateljice Pearl Buck. Roman obravnava borbo med starim in novim svetom v sodobni, a še vedno skrivnostni Kitajski. Naročniki na Hrvatskem bodo knjigo dobili v najkrajšem času.

V avgustu bo izšlo delo nizozemskega zdravnika in pisatelja Paula de Kruifa »Borci proti smrti«. Zgodbe o medicinskih odkritjih, ki so rešila pred smrtjo sto in sto milijonov ljudi, prekašajo po svoji zanimivosti in napetosti sleherni roman.

Za september je pripravljen roman »Pokojni Matija Paskale«, eno najboljših del svetovnoznane italijanske pisateljice Luigija Pirandella. Roman je v številnih prevodih dosegel mednarodni sloves in si bo brez dvoma osvojil tudi našo publiko.

V zbirki »Dobre knjige« izide vsak mesec po en roman. Naročnike za zbirko sprejema v Nezavisni Hrvatski Državi tvrdka »Press-Import«, Zagreb, Katančičeva 3. Naročnina za 6 knjig znaša 360 kun.

EMILIO SALGARI

KRALJICA KARIBOV
PUSTOLOVSKI ROMAN

Ptič, ki ni bil novinec v takih spopadih, se je naglo zaslonil z ostrogastimi kreljutmi in divje zaprl, da bi osupil nasprotnico.

Ta je sikaje iztezala preklani jeziček ter se zvižala in premetavala, nato pa se je z nenadnim sunkom vrgla sovražniku naproti.

»Bes te plantaj!« je vzkliknil Carmaux. »Radoveden sem, kako se bo boj končal!«

»Kači v škodo!« je odgovorila Jara.

»Ptič da bi zmagal?... Glavo stavim, da ga bo kača ukladla!«

»Ne bo ji dal, da bi ga dosegla!«

Kamiki v svoji neverjetni ožretnosti ni niti za trenutke miroval. Zdal se je zaganjal naprej, zdaj je odskakoval in grozil kači s svojim ostrim kljunom. Kreljuti je rabil za ščit in njegovih napadov ni bilo ne konca ne kraja.

Boj je trajal še nekaj minut. Ptič je zdaj menda sodil, da je nasprotnika, ki jo je bil s svojim po-

četjem zmedel, izčrpana. Odločno je planil naprej, popadel aligatora s krepkim kljunom, jo omamil s tem, da je dvakrat s kreljutmi silovito udaril po nji, in jo vzdignil v zrak.

Ko jo je zanesel kakih deset ali dvanajst metrov daleč, jo je nenadoma spustil na tla. Potem jo je spet napadel in jel sekati po njeni glavi. Nazadnje jo je takisto mirno začel trgati in požirati, kakor da bi imel opravka z nedolžno jeguljo.

»Dobro tek!« mu je zaklical Carmaux.

Ko se je pogumna žival nasitila, je odletela iskat novega plena.

16. POGlavJE

Lov na morsko kravo

Zvečer so privezali splav ob bregu otočka, pokritega z gostim rastlinjem. Izza trstičja so se divgale visoke palme raznih vrst in bujna praprota, velika kakor dreve.

Flibustirji, ki so ves dan veslali na vročem solncu, so bili žejni in upehani. Nikjer ni bilo najti kaplje sladke vode, slana brozga iz lagune pa ni bila pitna.

»Mislim, da si tu lahko utolažimo žejo!« je rekel črnc, oziraje se po rastlinah.

Trudoma si je utiral pot med rastlinjem, ovijalkami in grmovjem. Tla na tem otočku niso bila blatna kakor drugod. Najbrže je imel skalno podlago. Ob slani morski vlagi se je bilo rastlinje bujno razvilo.

Moko je zdaj obstal pri lepem drevesu, nekakšni vrbi, ki je samotno rasla sredi majhne jase. Njena

kršnja s podolgastrimi listi je nalikovala kupoli. Iz vej in debela se ji je cedila voda, ki je neugnano kapljala na tla.

»To ti je živ vodnjak!« je ves začuden vzkliknil Carmaux.

»Tamaž-kapi je!« je rekel Gudar, ki jo je poznal. »To drevo srka vlag iz zraka. Tudi tekočino daje iz sebe, kadar reke in vodnjaki usahnejo!«

»Voda je res dobra pijača!« je menil Carmaux. »a kaj, ko zaleže samo toliko, da ti oplakne čreva! Človek mora tudi nekaj prigrizniti! Moko, ali nam ne več pokazati drevesa, na katerem bi našli kaj za pot zob?«

Prav tedaj se je začul iz lagune čuden glas, ki je očito prihajal od velike živali.

»To mora biti manáto, morska krava!« je vzkliknil Indijanka. »O, ta bi bila imeniten plen!«

»A dobiti jo bo težko!« je suho rekel Carmaux.

»S puškami si ne smemo pomagati!«

»Saj vam tudi treba ni! Harpuna zadostuje!«

»Da bi jo le imeli!«

»Pa si jo napravite! Nimaš nič konopljene vrvi?«

»Deset, če jih hočeš!« je odvrnil Carmaux. »Lep mornar bi bil, kdor ne bi imel vrvi pri sebi!«

Nov krik se je oglasil, to pot že bliže.

»Žival ne more biti daleč od brega!«

Čeprav se je bilo že zmračilo, si vendar dobro razločil vse na laguni, tem bolj, ker je za zgrinjala gledala. Ndaleč od splava se je rastlinje gibalo, kakor bi se prerivala skozenj žival. In res se je pokazala glava, podobna tjujnjevi. Gobec pa je bil podolgovat, ne okrogel.

Črnc je velel tovarišem, naj bodo tihi. Svoje bodalo je bil pričvrstil na dolgo vejo in si tako napravil silico.

S to je od daleč sunil morsko kravo v hrbet in ji zadal globoko rano.

Ranjena žival je zarenčala in jela srdito otepati. Premetaval se je po trstičju, da je voda visoko brizgala v zrak. Prhala je in pihala, toda sulice se ni mogla rešiti. Zaradi njenih gibov ji je ta povzročala hude bolečine in povečevala izgubo krvi.

Stiller in Carmaux sta se bila med tem s splavom približala živali.

Moko je zgrabil za sekiro in s silovitim udarcem razklal morski kravi glavo. Žival je po strani legla na peščino in poginila.

Namesto plavut je imela široke šape, širok rep in polne mlečne žleze na prsih. Dolga je bila kakih pet metrov.

Te sesalce nahajamo v rekah in lagunah Srednje in Južne Amerike, a dandanašnji so postali že redki. Napadajo nikoli ne, ker se nimajo s čim braniti. Hranijo se izključno z vodnimi rastlinami.

Kakor morski psi, žive i v vodi in na kopnem, toda na breg prihajajo manj pogosto, ker se zaradi svoje podobe težko premikajo zunaj vode.

Črnc je razsekal plen in ga pripravil za večerjo. Odrezal je spodnji konec, vse ostalo pa prepuštil kajmanom. Mesa je bilo toliko, da so imeli flibustirji za več dni dovolj hrane.

Izdatne kose so nataknili na puškino basalo ter jih spskli nad prasketajočim ognjem. Pečenka jim je šla vsem imenitno v slast.

Urejuje: Davorin Ravljen — Izdaja za konzorcij »Jutra«: Stanko Virant — Za Narodno tiskarno d. d. kot tiskarnarja: Fran Jeran — Za inseratni del je odgovoren: Ljubomir Volčič — Vsi v Ljubljani